

અધ્યાત્મ

આધ્યાત્મિક વિકાસની નવી જ ક્ષિતિજ ખોલતું ગુજરાતી માસિક

છૂટક નકલ ૮-૦૦ વાર્ષિક લવાજમ દેશમાં રૂ. ૨૫/- આજીવન ૨૫૧/-
વિદેશમાં વાર્ષિક રૂ. ૫૦૦/ (વિમાનથી) આજીવન ૫૦૦૦/-

- સંસ્થાપક : પ. પૂ. યોગેશ્વરજી સર્વમંગલ ચે. ટ્રસ્ટ સ્વર્ગારોહણ, દાતારોડ, અંબાજી, ૩૮૫૧૧૦).
- તંત્રી-સંપાદક : શ્રી નારાયણ હ. જાની.
- પ્રકાશન અને પ્રાપ્તિસ્થાન : ૬ વૃંદાવન ફ્લેટ્સ, હવેલી પાસે આતાભાઈ ભાવનગર-૧. ફોન : ૨૫૭૨૫૦૨, ૨૫૬૫૮૧૧
- ADHYATMA email Address: adhyatma_editor@yahoo.co.in
- You can know about Shree Mahatmajji & Shree Maa from Website "SWARGAROHAN.ORG"
- અધ્યાત્મના સહાયક સ્વજનો : ૧. શ્રીગોરધનભાઈ કલોલા (કલ્યાણ) ૨. શ્રી જયોત્સ્નાબેન બી.ત્રિવેદી. ૩. શ્રી આશીષ ગોહિલ.
- તંત્રી, મુદ્રક અને પ્રકાશક : નારાયણ હ. જાની.
- મુદ્રણસ્થાન : રાધેશ્યામ પ્રિન્ટીંગ પ્રેસ, LIG167, આનંદનગર, ભાવનગર-૧
- ★ લેખકોને નિમંત્રણ ★
- અધ્યાત્મમાં લેખો, ભજનો કે ગીતો મોકલાવવા લેખકોને નિમંત્રણ છે. અધ્યાત્મની ભાવનાને અનુરૂપ જ લેખો સ્વીકારવામાં આવશે.
- લખાણ કાગળની એક બાજુ ને સારા મોટા અક્ષરે લખેલું હોવું જરૂરી છે.
- ★ અધ્યાત્મ અંગે સૂચનો ★
- ગ્રાહકોને ગ્રાહક નંબર સરનામા સાથે લખવામાં આવે છે તે નોંધી લેવો.
- 'અધ્યાત્મ' જો આપને ગમ્યું હોય તો આપના પરિચિત વર્ગમાં તેના ગ્રાહકો વધે તેવું આપ કરતાં રહેશો.
- લવાજમ માટે મનીઓર્ડર, ડીમાન્ડ ડ્રાફ્ટ 'સર્વમંગલ ચેરિટેબલ ટ્રસ્ટ'ના નામનો શ્રીનારાયણ હ. જાની, ૬ વૃન્દાવન ફ્લેટ, હવેલી પાસે, આતાભાઈ, ભાવનગર(ફોન-૨૫૭૨૫૦૨)ને મોકલવા વિનંતી છે.
- 'અધ્યાત્મ' દર માસની ૧૭ તારીખે પ્રસિદ્ધ થશે. કોઈ કારણે એકાદ અઠવાડિયા સુધી અંક ન મળે તો સ્થાનિક ટપાલ કચેરીમાં તપાસ કર્યા પછી અત્રે જણાવવું. સિલિકમાં હશે તો જરૂર મોકલી અપાશે.
- પત્રવ્યવહાર કરતી વખતે ગ્રાહક નંબર લખવાથી વધુ સરળતા રહેશે.
- 'અધ્યાત્મ' અંગે કોઈ સૂચનો કરવાના હોય તો નિઃસંકોચ કરવા અનુરોધ છે.
- આગલા મહિનાના અંત સુધીમાં જે ગ્રાહકોનાં નામ અત્રે મળી જશે, તેમને તે પછીના મહિનાની તા. ૧૭ મી એ અંક રવાના કરવામાં આવશે.

You can know about Shree Mahatma Yogeshwarji & Shree Maa Sarweshwari from Website 'swargarohan.org'

✪ અનુક્રમણિકા ✪

જન્મદિનની પૂ. માને શુભ કામનાઓ	
સમગ્ર યોગેશ્વર અને મા પરિવાર	૩
આત્મિક સભાનતા આપણી પ્રથમ પ્રાથમિકતા	તંત્રી ૪
ધ્યાન વિના શાંતિ ક્યાંથી?	યોગેશ્વરજી ૫
શ્રી યોગેશ્વર કથામૃત	મા સર્વેશ્વરી ૮
ડૉ. બી. જે. જાગણીની નોંધપોથીની પ્રસાદી	
	ડૉ. બી. જે. જાગણી ૧૨
એક અભિનવ પારાયણ(૭)	જયોત્સ્નાબેન ત્રિવેદી ૧૪
હરેકૃષ્ણ મંદિરની મુલાકાત	શ્રીયોગેશ્વરજી ૨૦
અનેરી ઉત્કર્ષ યાત્રા (૨)	રાજીવ જાની ૨૭
જ્ઞાન વિશે	યોગેશ્વરજી ૩૩
ભગવતપ્રાપ્તિના વિવિધ સરળ ઉપાયો	
સ્વામી શ્રીરામસુખદાસજીની દૃષ્ટિએ	ગુજ. અનુ. રક્ષાબેન દવે ૩૮
યોગાસનો (૪)	હરિદાસ મૂળજી નિર્મળ ૪૪
યોગી બ્રહ્મની મુલાકાત(૭)	અનુ. યોગેશ્વરજી, પોલ બ્રન્ટન ૪૭
Blessings In Pujya Ma's Presence	
	Ameya Bhai 54
રસેશ્વરી	શ્રી યોગેશ્વરજી ૬૧

જન્મદિનની પૂ.માને શુભ કામનાઓ

—સમગ્ર યોગેશ્વર અને મા પરિવાર

આ વખતે પૂ.મા શ્રીસર્વેશ્વરીનો સીતેરમો જન્મદિન દીવાળીના મંગલ પર્વના દિવસે તા.૧૩-૧૧-૨૦૧૨ના રોજ આવે છે. આથી આ પર્વનો દિવસ, આપણા સહુ માટે બેવડી ખુશી લાવનારો છે.

હે મા, અમે તો સહુ આપના નાના બાળકો છીએ, આપના જેવી ભવ્ય આધ્યાત્મિક પ્રતિભાનું અમને ગૌરવ થાય તે સ્વાભાવિક છે. અમે જાણીએ છીએ આપને મન ગમે તેવી કીમતી ભૌતિક વસ્તુઓનું કોઈ મૂલ્ય નથી. આપ તો બાળકોનો ભાવ જ જુઓ છો, કારણ કે આપ “મા” છો.

આપે તો માનવ જીવનનું સાર્થક્ય—પ્રભુ પ્રાપ્તિનું—સિદ્ધ કરી લીધું છે. અને અમને પણ તે માર્ગે દોરી રહ્યાં છો, તો દોરતાં જ રહેજો.

હે ગુરુદેવ પ્રભુ, અમારાં માને ખૂબ ખૂબ લાંબુ, આરોગ્યપ્રદ જીવન આપતા રહેજો, જેથી આધ્યાત્મિક પથના દુનિયાભરના પિપાસુ આત્માઓનું તે માર્ગદર્શન કરતાં રહે. તૃપ્તિ ધરતાં રહે.

ફરી ફરી આપને અમારી કોટિકોટિ શુભ કામનાઓ.

આત્મિક સભાનતા આપણી પ્રથમ પ્રાથમિકતા

—તંત્રી

તા. ૧૪ નવેમ્બર, ૨૦૧૨થી વિક્રમ સંવત ૨૦૬૮નો પ્રારંભ થાય છે.

નવા વર્ષો તો આવે છે ને જાય છે.

હે વાંચક! તું વિચાર કર કે તારા જીવનમાં આવાં કેટલાં નવા વર્ષો આવ્યાં ને ગયાં પણ તું જાગ્યો ખરો?

સદ્ભાગી છે કે આ વખતે નવા વર્ષ પછી તુરત જ અધ્યાત્મનો નવેમ્બરનો અંક તારા હાથમાં આવે છે.

આ શીર્ષક અધ્યાત્મ શું સૂચવે છે, એનો વિચાર કદી તને આવ્યો છે ખરો? જો આવ્યો હોય તો તું બદલાયા વિના રહ્યો જ ના હોય.

અધ્યાત્મ શબ્દ અધિ+આત્મા શબ્દોના જોડાણથી બન્યો છે અને તેનો અર્થ થાય છે આત્મા તરફ.

આ શબ્દની પસંદગી પ.પૂ.મહાત્મા શ્રી યોગેશ્વરજીની છે, અને તે સહેતુક છે. તો આપણે એ હેતુને સમજ્યા છીએ અને સમજ્યા હોઈએ તો એ દિશામાં ડગ માંડ્યા છે ખરાં?

ભલે ભૂતકાળમાં જે થયું તે. હવે તો જાગીએ. આત્મિક સભાનતાને નવા વર્ષમાં પહેલી પ્રાથમિકતા આપીએ ને તે દિશામાં ડગલાં ભરવા માંડીએ. યાદ રાખો, પ્રભુ તમારી રાહ જોઈને જ ઊભો છે.

ધ્યાન વિના શાંતિ ક્યાંથી?

—યોગેશ્વરજી

ધ્યાન કરવાનો સંદેશ સાવ નવો નથી. લોકો એક યા બીજી રીતે કોઈ ને કોઈ વસ્તુનું ધ્યાન ધરતા જ હોય છે. કોઈ ધનનું ધ્યાન કરે છે, કોઈ ધરાનું તો કોઈ રમાનું. પોતપોતાની રુચિ અને પસંદગી પ્રમાણેના પદાર્થનું ધ્યાન સૌ કોઈ કર્યા કરે છે. મનની વૃત્તિ એમાં લાગેલી રહે છે. મન એવા નિદિધ્યાસન ને ધ્યાનમાં આનંદ પણ અનુભવે છે; પરંતુ લૌકિક પદાર્થોનું એ ધ્યાન માણસને શાંતિ ક્યાં આપે છે? એ તો એને શાંતિ આપવાને બદલે એના મનને અશાંત કરે છે, બેચેન બનાવે છે, લાલસાથી ભરી દે છે. એ ધ્યાન એના જીવનના રહસ્યને ઉકેલી નથી શકતું, એની સમસ્યાઓમાંથી એને મુક્તિ નથી આપતું, અને એનું કલ્યાણ પણ નથી કરતું. એવા દુન્યવી પદાર્થોના ધ્યાનની વાત આપણે નથી કરતા. આપણે તો પરમાત્માના ધ્યાનની વાત કરીએ છીએ, એની ભલામણ કરીએ છીએ. એ ધ્યાન જ જીવનનું કલ્યાણ કરી શકે છે, સુખશાંતિના અમૂલ્ય અખૂટ ભંડારરૂપ બને છે અને બધી રીતે લાભકારક ઠરે છે. એવા ધ્યાનની ભલામણ જ શાસ્ત્રોએ અને સંતોએ કરેલી છે. મનને આદેશ આપતાં એમણે કહ્યું છે કે દુન્યવી પદાર્થોનું ધ્યાન કરવાથી શું વળવાનું છે? તેથી તમારું શ્રેય નહીં સધાય. તારે જો સાચેસાચ કૃતાર્થ થવું હોય તો હે મન, બીજા બધા જ પ્રકારના ધ્યાનમાંથી તારી વૃત્તિને હઠાવી લઈને તારી પોતાની મૂળ

આધારશક્તિ જેવા પરમાત્માનું ધ્યાન કર.

તમારામાં રસ છે?

આજના માણસને ધ્યાન કરવાનો અવકાશ જ ક્યાં છે? જીવન એવું જટિલ બની ગયું છે અને જટિલ બનતું જાય છે કે માણસને એની સમસ્યાઓ છોડીને બીજે જોવાની કુરસદ જ નથી એવી દલીલ દલીલને ખાતર સારી લાગે છે, તોપણ એકદમ અસ્થાને છે. મુખ્ય મુદ્દો માણસને આજના જટિલ જીવનમાં અવકાશ છે કે નહીં એ નથી; પરંતુ એને પોતાના જીવનવિકાસમાં અથવા તો આત્માભિમુખ થવામાં રસ છે કે નહીં એ છે. જો એને રસ હશે તો એ ગમેતેમ કરીને વખત મેળવશે અને મળેલા વખતનો અંતર્મુખ અથવા આત્માભિમુખ થવા માટે સદુપયોગ કરશે. એથી ઊલટું જો એનામાં એવી અભિરુચિ કે રસવૃત્તિ જ નહીં હોય, તો મળેલા સમયનો અથવા તો અવકાશનો પણ એ સદુપયોગ નહીં કરે, અને આત્મવિકાસને માર્ગે નહીં વળે. અવકાશના સમયનો ભળતો ઉપયોગ જરૂર કરશે અને એવી રીતે એને વ્યર્થ વિતાવી દેશે, પરંતુ એમાંથી કાંઈ જીવનોપયોગી લાભ નહીં મેળવી શકે. એટલે સૌથી મહત્ત્વની ને મૂલ્યવાન વસ્તુ તો ધ્યાન માટે રસ હોવો એ છે. એ વિના ધ્યાનની પ્રવૃત્તિ કદાપિ નહીં થઈ શકે.

અનેરો આનંદ

ધ્યાનમાં રસ હોય તો આવો અને ધ્યાન કરવાનો પ્રારંભ કરો, તમારા રોજિંદા જીવનવ્યવહારમાંથી થોડોક સમય કાઢીને, નિયમિત રીતે ધ્યાનમાં બેસવાની ટેવ પાડો. તેને માટે

નવેમ્બર : ૨૦૧૨

૭

બ્રાહ્મમુહૂર્તનો શાંત સમય વધારે અનુકૂળ રહેશે. એ વખતે વાતાવરણ પ્રસન્ન ને કોલાહલરહિત હોવાથી ચિત્તવૃત્તિની સ્થિરતા અથવા એકાગ્રતા સહેલાઈથી સિદ્ધ થઈ શકશે, અને એક પ્રકારના અનેરા આનંદની પ્રાપ્તિ થશે. એટલા માટે જ એ સમયને સર્વોત્તમ કહેવામાં આવ્યો છે.

આધાર લો

ધ્યાનમાં બેસો ત્યારે પ્રસન્નતાપૂર્વક, જાણે કોઈ મંગલમય મહોત્સવમાં શામેલ થતા હો, અથવા તો જીવનના પરિત્રાણની પાવન પ્રક્રિયામાં પ્રવૃત્ત થઈ રહ્યા હો, એવી ભાવનાપૂર્વક બેસો એ આવશ્યક છે. તમારા રોમરોમમાં રસ અને ઉત્સાહ હોવો જોઈએ, અંતરમાં અનેરો આનંદ હોવો જોઈએ, અને તમારી નસોનસ નવા જોમ ને નવી સ્ફુર્તિથી નાચી ઉઠવી જોઈએ, બને તેટલા શાંત ચિત્તથી ધ્યાનની પ્રક્રિયાનો પ્રારંભ કરો તથા ધ્યાનમાં પ્રવેશ કરો, અને ધીમેધીમે, કોઈ પણ પ્રકારની નિરર્થક ઉતાવળ વિના, ચિત્તની વૃત્તિને બહારના પદાર્થોમાંથી ઉઠાવી લઈને શાંત અથવા તો આત્માભિમુખ કરવાની કોશિશ કરો. એને માટે કોઈ મંત્ર કે રૂપ જેવા પ્રતીકનો આધાર લેવો પડે તોપણ લો. એવી રીતે ક્રમે ક્રમે ધ્યાનમાં આગળ વધો.

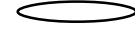
ધીરજ રાખો

ધ્યાનમાં બેસતાવેંત જ તમારું ચિત્ત શાંત કે એકાગ્ર થઈ જશે એવું ન માની લેતા. એવી શાંતિ અને એકાગ્રતા માટે તો ઘણા જ ઊંચા સંસ્કારો તેમજ ઘણી ઉત્તમ પ્રકારની યોગ્યતાની જરૂર પડશે. એવી અસાધારણ યોગ્યતાવાળા આત્માઓને માટે એવી

૮

અધ્યાત્મ

શાંતિ કે એકાગ્રતા સહજ થઈ પડે છે. એને માટે એમને કોઈ વિશેષ પરિશ્રમ નથી કરવો પડતો. બાકી બીજા બધાને માટે તો ઊંડા, લાંબા, નિયમિત ને વ્યવસ્થિત અભ્યાસની આવશ્યકતા રહેશે. ચિત્તને એમણે ધીરે ધીરે ને ક્રમેક્રમે કેળવતા રહેવું પડશે તથા એને માટેના કાર્યક્રમને નિરાશ કે નાહિંમત થયા વગર અનંત ઉત્સાહપૂર્વક વળગી રહેવું પડશે. સાધનામાં રસ ધરાવનારા કેટલાક અભ્યાસીઓ ફરિયાદ કરે છે કે અમે લાંબા વખતથી બેસીએ છીએ તોપણ એકાગ્રતા નથી થતી. પરંતુ એવી ફરિયાદના ફળરૂપે એમણે નિરાશ થવાની, નાહિંમત બનવાની કે સાધનાને છોડી દેવાની જરૂર નથી. સાધનાનો એવો પરિત્યાગ ક્વેળાનો પ્રાણઘાતક નીવડશે. એથી લાભને બદલે હાનિ જ થશે. કાયાનું કામ નથી.

❀ સંદીપ વેલ્ડીંગ વર્ક્સ ❀

શ્રીલ, દરવાજા, તેમ જ મેઈન ગેટના સ્પેશ્યાલીસ્ટ
તેમ જ

દરેક જાતનું રીપેરીંગ કામ કરનાર.

મોદી બંગલા, ઉમરા જકાત નાકા પાસે, સુરત-૩૯૫૦૦૭

અધ્યાત્મ

વરદ હસ્ત પ્રભુ તમારો, સદાય રહેજો જીવન સહારો

—મા સર્વેશ્વરી

વર્ષ : ૩૬ નવેમ્બર—૨૦૧૨ અંક ૨

શ્રી યોગેશ્વર કથામૃત

—મા સર્વેશ્વરી

સ્થળ:—સુભાષ બંગલો, સરદારનગર, ભાવનગર

તા.૩૦/૪/૮૨ શુક્રવાર

સવારે સર્વેશ્વરી દક્ષિણામૂર્તિથી આગળ યુનિ. તરફ ફરવા જાય છે.

પૂ.શ્રી સમયસર જપ, વ્યાયામ, સ્નાન લેખન કરે છે. સર્વેશ્વરી પણ રામાયણ પારાયણનું કાર્ય નિયમિત કરે છે.

આજે દૂધ આપવામાં પૂ.શ્રીને મોડું થાય છે. પૂ.શ્રી થોડો મીઠો ઠપકો આપે છે જેથી આવતીકાલથી નિયમિત થવા સર્વેશ્વરીને સૂચના મળે છે.

આજે મુલાકાતમાં ખાસ કોઈ પ્રશ્નોની ચર્ચા થતી નથી. પૂ.માતાજી ઉપર લખાયેલાં ગીતો પૂ.શ્રી ગાઈ સંભળાવે છે. મુલાકાત દરરોજની જેમ મેદાનમાં વૃક્ષની છાયામાં જ થઈ. સૌ વિદાય થાય છે.

આજે પૂ.શ્રીના થોડા ફોટા શ્રીભૂપેન્દ્રભાઈ લે છે. આજે વડોદરાથી શ્રીજીતુભાઈ, શ્રીરાજુભાઈ પૂ.શ્રીને મળવા આવે છે. પૂ.શ્રી તેમની સાથે શિબિર અંગેની ચર્ચા ૪.૦૦ વાગ્યા સુધી કરે છે. સર્વેશ્વરી ચાર વાગ્યા પછી ગાંધીસ્મૃતિ સરદારસ્મૃતિ જોવા જાય છે.

છ વાગ્યે ફરી સમૂહ ફોટા લેવાય છે. પ્રવચન બાદ પૂ.શ્રી આરામ કરે છે. આજે ખાસ નોંધ ન હતી.

૧/૦૫/૮૨ શનિવાર

આજે બધો જ ક્રમ નિયમિત રહ્યો, આજે ભોજનમાં પૂ.શ્રીએ ખીચડી દૂધ લીધાં.

મુલાકાતમાં જીવાત્મા વિશે વિસ્તૃત પ્રશ્નોત્તરી એક જાણાસુ યુવાન સાથે થઈ.

પૂ.શ્રીએ એ અંગે કહ્યું:—

જીવાત્મા અવિનાશી છે. કર્તા ભોક્તા આત્મા નથી. આપણું મન છે.

આ આંગળી કોણ હલાવે છે? આત્માનો કરન્ટ આંગળી સુધી ગયો, જેથી આંગળી હલનચલન કરે છે. આત્માની પ્રેરણા નહીં આત્માની હાજરીથી જ એ કાર્ય ચાલુ થાય. આત્મા વ્યાપક છે.

જેમ તમારા ઘરના નળમાંથી આવતું પાણી નગરપાલિકાનું પાઈપનું પાણી ને જળાશય જ્યાં સમગ્રપાણીનો સંગ્રહ થાય છે, તે પાણી, ગુણવત્તાની દૃષ્ટિએ એક જ છે.

ઘરનો લાઈટનો નાનો ગોળો, રસ્તા પરની ટ્યુબલાઈટ ને પાવરહાઉસ. આ ત્રણેની વીજળી એક જ છે. એ રીતે તમારા પંચમહાભૂતના શરીરનો ગોળો કે નળ આખા વિશ્વની ચેતના ને પરમધામ પરમાત્માની ચેતના ગુણવત્તાની દૃષ્ટિએ એક જ છે.

હવે તમારો વીજળીનો કરન્ટ તો આવ્યો, નવી પાઈપલાઈન પણ આવી, પણ તમારે એ કરન્ટને કામ કરાવવા સ્વીચ ચાલુ કરવી પડશે. કરન્ટને જ્યાં સુધી જરૂરી હોય ત્યાં એટલે કે પંખા માટે, ફીજ માટે તમે ચાલુ કરશો. એટલે આપો આપ વીજળીનો કરન્ટ છે તે કામ કરશે.

નળ ચાલુ કરશો એટલે પાણી આવશે. એ બધું તમે મનથી કરશો. તો ભોગવશે કોણ, મન જ ભોગવે ને?

નળ બગડ્યો હોય તો એવું ન કહેવાય કે પાણીની લાઈન બગડી છે. તમારો ગોળો ઉડી ગયો તો કંઈ પાવર હાઉસ બંધ છે એવું ન કહેવાય.

પાણી આવે છે, પણ નળ બગડ્યો છે તે સુધારવો પડશે. કરન્ટ આવે છે પણ ગોળો બદલવો પડશે.

આત્મા બગડ્યો નથી. આત્માને સુધારવાની જરૂર નથી. મનને સુધારો.

આંખ બગડી નથી. તેના ઉપર મોતીયો છે તે સાફ કરવાનો છે. પાણી બગડ્યું નથી એના પરની લીલને સાફ કરવાની છે.

ભોક્તા કે કર્તા આત્મા નથી. મન છે. તેને સુધારો.

ઉપર મુજબની ચર્ચાબાદ સમય થતાં સૌ વિદાય થયાં.

પ્રસાદ વિતરણ થયું. અમદાવાદથી આજે શ્રીબાબુભાઈ આવ્યા છે. પૂ.શ્રી થોડીવાર વાતો કરે છે.

પૂ.શ્રી આરામ કરે છે. થોડું લેખનકાર્ય કરે છે. સાંજે પ્રવચનબાદ આરામ કરે છે.

બહાર મેદાનમાં બેસી ખીચડી, દૂધ ને ભજ્યાં લે છે.

(ક્રમશઃ)

ડો. બી. જે. જાગાણીની નોંધ પોથીની પ્રસાદી

—ડો. બી. જે. જાગાણી

ડો. જાગાણી ભલે યુનિવર્સિટીના અધિકારી તરીકે સેવા આપતા ગૃહસ્થ હતા પરંતુ એમનો જીવ એક આધ્યાત્મિક સાધકનો હતો, એક પૂ. માના સમર્પિત ભક્તનો હતો. એની પ્રતીતિ આ દિવંગત આત્માના રોજનીશીના પાનામાંથી મળે છે.

રોજ પ્રભાતે ઊઠી સ્નાન કરી, દિનચર્યાનો આરંભ કરતાં પહેલાં એમની કલમ—પ્રાર્થનારૂપે નોંધપોથીમાં પાના પ્રત્યેના ભાવોનો અર્ધ અક્ષર દેહે અંકિત કરતી. આ અવતરણો એ જ નિત્યનોંધનો પ્રસાદ છે, જે કોઈપણ સહૃદય ભક્તને પ્રેરણાસ્પદ હોઈ, અત્રે આપેલ છે.

—તંત્રી

તા. ૨૨-૧૨-૨૦૧૨

પૂ.શ્રીમા,

આપનાં શ્રી ચરણોમાં પ્રણામ, આપની દિવ્યકૃપા માણતાં માણતાં આનંદ અનુભવાય છે. એ દિવ્યકૃપાના રસના ભોગી બનાવો. જીવનમાં પળે પળે આપ ખૂબ જ ધ્યાન રાખો છો. અગિયારશ હતી. આગલે દિવસે વિચાર આવ્યો. ખાઈશું શું? પત્ની તો સ્વર્ગારોહણ છે. પાડોશીએ ગરમ ગરમ શીરો ને સૂકી ભાજી મોકલાવી, વળી સાંજે ફરાળી ખીચડી પણ. પ્રભુનો આભાર માનતાં માનતાં રાત પડી. સૂઈ ગયા. પ્રભુમય જીવન જીવનમાં કાંઈ તકલીફ નથી એવી શ્રદ્ધા દઢ બની. હે મા!

નવેમ્બર : ૨૦૧૨

૧૩

આપની કૃપાનું સ્મરણ કરાવીને આભારવશ જીવન બનાવી દો એવી પ્રાર્થના છે.

—પ્રણામ

તા. ૨૩-૧૨-૨૦૧૨

પૂ. શ્રી મા,

આપનાં ચરણોમાં પ્રણામ.

પ્રભુનું વર્ણન આવે છે. એના દર્શન થયા નથી. એ દર્શનની ભૂખ લાગે તો દર્શન દે એવો સર્વસંમત નિયમ છે. હે મા! આપ જ પ્રભુનું દિવ્યરૂપ છો. તો આપ જ દર્શન આપો. માંગણી મોટી છે ને પાત્રતા થોડી છે. આ બેયનો મેળ કેમ ખાય? એ પણ એક પ્રશ્ન છે. બુદ્ધિના સ્તર પરથી મળતો આ જવાબ છે પણ આપ ધારો ને કૃપા કરો તો મન, બુદ્ધિ, ઈન્દ્રિયોની પેલી પારનું જગત, જગદીશ્વરના દર્શન કરાવી શકો છો.

—પ્રણામ

* સ્થાપત્ય કન્સ્ટ્રક્શન *

પ્રો. મનીષ હરિભાઈ ભોજાણી,

બિલ્ડર્સ એન્ડ ડેવલપર્સ,

મધુર કોમ્પ્લેક્સ, શનાળા રોડ, મહારાજા ટાઈલ્સ સામે,

મોરબી-૩૬૩૬૪૧.

ફોન : (ઓફિસ) ૨૨૧૩૮૧, (રહેઠાણ) ૨૩૦૨૨૨.

૧૪

અધ્યાત્મ

એક અભિનવ પારાયણ

—જ્યોત્સ્નાબેન ત્રિવેદી

પ્રકરણ-૬૩

સ્વામિ રામતીર્થના સ્થાનની મુલાકાત

પૂ.મા:—આજે તો ટીહરીના જે સ્થાનમાં તેઓએ જળ સમાધિ લીધી હતી, તે બતાવ્યું. ગંગોત્રીની યાત્રામાં ૧૯૮૩માં પૂ.શ્રીએ ટીહરીમાં આ મંદિર, આ ધર્મશાળા, તેનો ઓરડો એ બધું જ પૂ.શ્રીએ બતાવ્યું. પૂ.શ્રી જ્યાં ભોજન લેવા બેસતા એ બધું પણ એમણે બતાવ્યું. અમે ફોટા લીધા. ગંગોત્રી યાત્રાના આલ્બમમાં તે જોવા મળશે.

પ્રકરણ-૬૪ : પોલીસનો પ્રસંગ

પ્રકરણ-૬૫ : વેદબંધુ—એક સાચા સંતનો સમાગમ

ભાગ-૨

ભાગ-૩

પ્રકરણ-૬૬ : કુંડલીનીનો ઉત્તમ અનુભવ

પ્રકરણ-૬૭ : ખેયરીનો પ્રયોગ ને ફરી ઋષિકેશ

પ્રકરણ-૬૮ : એક અજ્ઞાત મહાપુરુષનું સાક્ષાત દર્શન

પ્રકરણ-૬૯ ઐ યોગેશ્વરાય નમઃ

ઉત્તરકાશીના અન્નક્ષેત્રમાં પૂ.શ્રી ભીક્ષા લેવા જતા. યાત્રામાં તે ક્ષેત્ર પણ બતાવ્યું ને નવાઈની વાત તો એ હતી કે તે સમયે અન્નક્ષેત્રના મેદાનમાં કોઈ ન હતું એટલે અમે બપોરનો નાસ્તો જે ભોજન તરીકે ગણાય તે ત્યાં બેસીને જ લીધો. પૂ.શ્રીના

મનમાં ભૂતકાળની એ સ્મૃતિ કેવી તાજી થઈ હશે! યુવાન વયે એકી બેઠકે ૨૦ થી ૨૫ રોટલી ખાનારા, ૨૦—૨૫ રોટલી ખાઈ શકે એવી યુવાનીમાં પૂ.શ્રી માત્ર ૪ રોટલી અને ગંગાજળ પીને દિવસો વિતાવતા. માત્ર ૪ રોટલી કેવો સંયમ! ૨૨—૨૩ વર્ષની ઉંમરે કેટલી બધી ભૂખ લાગતી હશે! અમે હોસ્ટેલમાં હતો તો બે ટંક જમતાં ને પાછાં રાત્રે નાસ્તાનો ડબ્બો ખોલતાં. ભૂખનું સામ્રાજ્ય દરેક વ્યક્તિ પર એક સરખું હોય પણ તેના પર સંયમ કેવો હોય તે પૂ.શ્રીએ પોતાના જીવનમાં જીવી બતાવ્યો છે. ૪ રોટલી રૂમાલમાં બાંધીને સાંજ માટે રાખતા. સાધક દશામાં ખૂબ સંતોષ સાથે જીવતા. અરે! મને આટલી જ રોટલી! મને કેટલું બધું દુઃખ, આવી કોઈ જ ફરિયાદ પૂ.શ્રીએ ક્યાંય કરી નથી. સહન કર્યું. પ્રભુદર્શન માટે તપ્યા, જપ્યા, અભાવ વચ્ચે પણ હસતા રહ્યા. જાણે તપ કરવા જ પૃથ્વી પર પ્રગટ થયા. પિતાજીનું છત્ર પણ આ યોજનામાં ઉઠાવી લેવાયું તો જ તેઓ સ્વતંત્ર નિર્ણય લઈ શક્યા. પિતા હોત તો ખેડૂત બનીને સરોડાના સ્થળમાં જ હોત. પણ બધી જ યોજના ઉપરવાળાની હતી. સરોડાનો એક યુવાન છેક હિમાલયના ઉત્તરકાશીમાં વસે, તપે, આ બધું આપણને અચરજ લાગે, પણ એ યોજના પરમેશ્વરની હતી. આપણે આજે તો માનસિક રીતે ઉત્તરકાશીમાં બેઠા છીએ.

પ્રકરણ—૭૦ ખેચરી અને આત્મજ્યોતિનો અનુભવ

પ્રકરણ—૭૧ બે આશ્ચર્યકારક અનુભવ

પૂ.શ્રીમા:—આ પ્રકરણમાં ત્રણ અનુભૂતિની વાત છે.

(૧) આત્મ જ્યોતિનું દર્શન (૨) આકાશ ગમન.

(૩) ગંગાજીની આરતી. પૂ.શ્રીને આ બધા જ અનુભવો થયા છે માટે જ લખ્યું છે. અમને આ ત્રણ અનુભવો શાસ્ત્રોક્ત ને સાચા છે તેવું માનવાનું મન હૃદયે થયા કરે છે. સાચા જ છે અનુભવો. એનું પ્રમાણ પૂ.શ્રીએ કૃપા કરીને અમને પણ પ્રસાદમાં ધર્યું છે. આ ત્રણે અનુભવો પૂ.શ્રીના છે. તે ત્રણે અનુભવો માની પાસે પણ છે. કોઈકનો ખજાનો આપણો થઈ જાય તો કેટલો બધો આનંદ આવે? કરોડ રૂપિયાની લોટરી કોઈકને લાગે અને તેના બીજા વર્ષે આપણને પણ કરોડની લોટરી લાગે તો તે સંપત્તિ આપણી પોતાની ગણાય. શાસ્ત્રના વર્ણવેલા અનુભવો શાસ્ત્રના છે. કોઈ ઋષિના છે, આપણા નથી, પણ તે અનુભવો આપણી માલિકીના બની જાય તો કેટલું બધું પામી ગયાની હાશ થાય! નવાઈ લાગે છે કે આવા અનુભવો માટે પૂ.શ્રીએ માને પસંદ કર્યા. અમને પણ નવાઈ લાગે છે તમને પણ લાગશે. એવું પણ થાય કે આવું તો વળી હોય! પણ તદ્દન હકીકત છે. શક્ય વાત છે. માની કોઈ પાત્રતા નથી, કોઈ તપસ્યા નથી. કોઈ સાધના કે ભક્તિ નથી, છતાં માત્રને માત્ર કૃપાને લીધે આવા અનુભવો પૂ.શ્રીએ માને પીરસ્યાને (આ પૂ.માની વિનમ્રતા છે.) તમને રસ હોય, સમય હોય, શ્રદ્ધા હોય, તો મા લખે. અનુભવો એ ભાજી મૂળા જેવા નથી. લોહીના પાણી કરે તો પૂ.શ્રી જેવાને પણ એ અનુભવો થાય. આકરી તપશ્ચર્યા માંગી લે તેવા અનુભવો છે. પણ આ તો બાપદાદાનો દાટેલો ખજાનો અચાનક માને મળી ગયો તેવું છે.

નવાઈ લાગશે, સ્વર્ગારોહણ બંધાતું હતું. ત્યારે અમે રોજ સવારની ઠંડીમાં ખુલ્લા પગે ચાલીને પંચાલભુવનથી સ્વર્ગારોહણ

જતાં. રીક્ષા જીપ કે કોઈ સાધનો તે દિવસમાં ન હતાં. રોજ જ ચાલતાં જવાનું. ત્યારે ચારવાંસ ઊભા કરીને નાની કાચી કુટિયા કરી. તો ત્યાં વહેલી સવારે અમે ચાલતાં જતાં હતાં, ત્યાં પૂ.શ્રીનું નેત્રોમાં આત્મ જ્યોતિનું દર્શન થયું એકદમ સ્થિર જ્યોતિ, જ્યોતિ જાગ્રત હતી. જડ ન હતી. પૂ.શ્રીના નેત્રમાં એ આત્મજ્યોતિ આજે પણ જાણે સામે જ દેખાયાં કરે છે. ના ધારેલા સમયે, ના ધારેલા સ્થળે ના માંગલો છતાં આવા અદ્ભુત અનુભવો. પૂ.શ્રી પીરસતા રહે છે. આત્મજ્યોતિના તે દર્શન પછી આજ સુધી એક પણ વાર તેવું દર્શન થયું નથી. એટલે અનુભવોની શક્યતા ઉપર માને તો ખૂબ વિશ્વાસ છે.

બીજો એક અનુભવ આર્યનિવાસમાં જ નીચેના રૂમમાં અમે સામે ઉતરતાં હતાં. વર્ષો સુધી આ રૂમની નીચેનો જે રૂમ છે તેમાં થયો. એક રાતે અમે પલંગમાં જાગતા હતાં. ત્યાં જ મધરાતે આરતીનો અવાજ સંભળાયો. હજારો સ્ત્રી પુરુષો એક સાથે જ સંગીતના સાધનો સાથે આરતી ગાઈ રહ્યાં હતાં એવું સંભળાયું. અમે બેટરીથી ઘડિયાળમાં જોયું, પણ પછી વિચાર્યું કે મધરાતે કોઈ આરતી થોડું કરે! છતાં તે અવાજ જમણી બાજુથી સતત આવતો હતો. અમે ઊભા થયાં. બારી ખોલીને જોયું દૂર દૂર પણ કોઈ ના દેખાયું. અવાજ ચાલુ હતો. ઘણીવાર પછી આરતીનો અવાજ સંગીતના સાધનોનો અવાજ શાંત થયો. એ આરતી ગંગાજીની હતી. દેખાતી ન હતી માત્ર સંભળાતી જ હતી. સંપૂર્ણ જાગૃતિમાં એ આરતી પૂ.શ્રીએ કૃપા કરીને સંભળાવી હતી.

—ત્રીજો અનુભવ

અમારું શરીર અમે ઉડતું જોતાં હતાં. પાછું નીચે પણ આવે ઉપર જાય. ગોળ ગોળ આકાશમાં ચડે. એ પણ અમે જોતાં ન હતાં. જોનારાં મા, અનુભવનારાં મા ને બતાવનારા પ્રભુ. એ ત્રણેને મા એક સાથે જોતાં હતાં. માનું શરીર પદ્માસનમાં હતું, છતાં તે ઉડ્યું હતું. આવા અચરજથી ભરેલા અનુભવો પૂ.શ્રી કરાવતા રહે છે. પોતાની અનુભૂતિ ઉપર મ્હોર મારવા જાણે પૂ.શ્રી માને નિમિત્ત બનાવી રહ્યા છે. આજે જે કાંઈ સાધના ક્ષેત્રે સ્થિરતા છે ને પૂ.શ્રીમાં અડગ શ્રદ્ધા તે બધાંની પાછળ આવા અનેક અનુભવો છે. અમે નોંધ તો રાખીએ છીએ પણ કેટલીક વાર અનુભવો નોંધવામાં વૈરાગ્યભાવ પણ આવી જાય છે પણ કેટલાક અનુભવો નથી પણ નોંધાયા. જે નોંધાયા છે તેની સંખ્યા ૫૦૦ની ઉપર છે. ૨૬—૨૭ કે ૩૦—૩૫ વર્ષમાં આટલી બધી અનુભૂતિ માત્રને માત્ર કૃપાને લીધે જ થાય છે. એવી અનુભૂતિ કલાકો સુધી, દિવસો સુધી મહિના સુધી વર્ષો સુધી તાજ જ રહે છે. એવી અનુભૂતિથી શ્રદ્ધા વધતી જાય છે આ માર્ગે ટકી રહેવાયું છે તેનાં આ કારણો છે.

પૂ.શ્રીના અનુભવોના ભંડારમાંથી આપણને ૨—૪ કણ મળે તો પણ ધરાઈ જઈએ. પૂ.શ્રી અમને કહેતા ‘પ્રકાશના પંથેમાં’ બધા જ અનુભવો લખ્યા છે. એવું નથી. જીવાયું તેનો અડધો ભાગ જ પ્રકાશના પંથેના આલેખનમાં છે. એટલે એ મહાપુરુષે કેટલું બધું પ્રાપ્ત કર્યું હશે! ૧૫ કે ૨૦ વ્યાલા પિવાયા ને તેમાંથી એકાદ બે બિંદુ પ્રકાશના પંથેમાં મળ્યાં. આપણે માટે તે અધક કહેવાય. તમને થશે કે આ પારાયણ ક્યારે પુરું થશે? પણ

આવી વાતો પૂ.શ્રી જેમ જેમ વાંચન ચાલે તેમ તેમ યાદ કરાવે છે તે પોતે જ આ સ્લેટ ઉપર સતત છેક છાક વિના લખાવે છે, જરૂર જેટલું મા પાસે પીરસાવતા રહે છે. અનુભવોનું સ્મરણ એકલાં બેઠાં હોઈએ કે સમૂહમાં તો પણ તે સ્મરણ દોડાવનારું, મસ્ત બનીને પોતાના અનુભવોમાં જીવાડનારું બને છે. એકલતા લાગતી જ નથી. કારણ, અનુભવોનું આ તાજું અમૃત સતત મનથી પીવાતું રહે છે. અનુભવો જ જાણે નિકટનો મિત્ર. અનુભવ જીવન જીવવાનો શણગાર. અનુભવ સાધના પંથનો ભોમિયો. પગદંડી એજ બતાવે, એ જ ચલાવે, એવી છે આ અજબ ગજબની વાત. અનુભવનું સ્મરણ આનંદ ધરે છે.

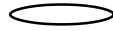
પૂ.શ્રીમા પહેલા અનુભૂતિ આપે પછી ટકાવે. અમૃતપાક જેવા થાળને પચાવવા તપ કરાવે. એવી વાત છે.

પ્રકરણ—૭૨

રમણ મહર્ષિ ને જ્ઞાનેશ્વરનું દર્શન. ઈશ્વર પોતે સાધકોને ઉત્સાહ આપવાને, મદદ કરવા આવા અનુભવો પોતાની ઈચ્છાથી આપે છે, તેમાં મુખ્ય કારણ મહાપુરુષોની સવિશેષ શક્તિનું નથી હોતું, પણ ઈશ્વરની શક્તિનું છે.

સંત જ્ઞાનેશ્વરે ૧૯૪૧ની સાલમાં પૂ.પ્રભુને દર્શન આપ્યાં.

(ક્રમશઃ)

હરેકૃષ્ણ મંદિરની મુલાકાત

—શ્રીયોગેશ્વરજી

‘પુના જવાનું થાય તો ઈંદિરાને તથા દિલીપકુમાર રોયને દાદાજીને જરૂર મળજો. તમને મળીને એમને આનંદ થશે. પહેલાં તો લગભગ દર વરસે એ મસૂરી આવતાં ને અમારી પાસે થોડા દિવસ રહી જતાં, પણ છેલ્લાં ત્રણેક વરસથી નથી આવ્યાં. પુનામાં એ હરેકૃષ્ણ મંદિરમાં રહે છે.’

એ ઉદ્દગાર હતા ઈંદિરાદેવીની માતાના. મસૂરીની મોટામાં મોટી હોટલ સેવોય હોટલના માલિક સ્વર્ગસ્થ કિરપારામની સેવાભાવી ભક્તિભાવયુક્ત પત્નીના. ગયે વરસે એ અમને પોતાની હોટલમાં લઈ ગયાં ત્યારે એ ઉદ્દગારો એમના મુખમાંથી નીકળી પડેલા.

એ ઉદ્દગારોમાં જેમ માતાનો સહજ સ્નેહ ટપકતો’તો તેમ એક પ્રકારનો ઊંડો આદરભાવ પણ દેખાતો હતો. ઉદ્દગારોના ઉત્તરરૂપે હું એમને શું કહું? મેં એક પ્રકારનું આશ્વાસન આપ્યું કે પુના જવાનું થશે ને ઈશ્વરેચ્છાથી સંયોગ ઊભો થશે તો એમને જરૂર મળીશ. એમને મળીને મને પણ આનંદ થશે.

મારા ઉત્તરથી એમને સંતોષ થયો.

એ પોતે વિવેકી, સંસ્કારી, ધાર્મિક અને ભક્તિપરાયણ હતાં. મસૂરીમાં લાયબ્રેરી બજારમાં બંધાયેલા નવા લક્ષ્મીનારાયણ મંદિરની રચનામાં એમણે અને એમના પતિએ ખૂબ જ રસ લીધેલો. એ સારો રસ લેતાં ત્યાં આવનવાર મારાં પ્રવચનો ગોઠવતાં, અને મારી પાસે પ્રસંગોપાત આવ્યા કરતાં.

એવી સંસ્કારી અને માયાળુ માતાને પોતાની કૃષ્ણપ્રેમી પુત્રીને માટે પ્રેમ હોય એ સ્વાભાવિક હતું. એ ઈંદિરાદેવીનાં સાવકી માતા હોવા છતાં એને માટે ખાસ મમતા રાખતાં. એ મમતાથી પ્રેરાઈને એમણે મને પેલી ભલામણ કરેલી.

આમ તો મારે ગયા વરસે પણ પુના આવવાનું થયેલું પરંતુ હરેકૃષ્ણ મંદિરની મુલાકાત લેવાનો અવસર નહોતો આવ્યો. આ વરસે ફરી વાર પુનામાં રહેવાનું થયું ત્યારે એ યોગ અણધારી રીતે આવી ગયો. અલબત્ત, મારા અંતરમનમાં ત્યાં જવાનો વિચાર તો હતો જ, પરંતુ એનો અમલ અણધાર્યો જ થઈ ગયો.

એ દિવસ સોમવાર તા.૧૮-૨-૬૮નો હતો. પુનામાં એ દિવસે સાંજે પર્વતી વિસ્તાર તરફ ફરતાં હરેકૃષ્ણ મંદિરની વાત નીકળતાં અમે મોટરને એ તરફ લઈ લેવા સૂચના કરી.

થોડી વારમાં અમે એ મંદિરના સુંદર, શાંત, વિશાળ મકાન પાસે આવી પહોંચ્યા. મકાનના પ્રાંગણનો નાનો સરખો બગીચો જોઈને અમને આનંદ થયો.

હરેકૃષ્ણ મંદિર એક સુંદર મકાન છે. એનો આકાર કોઈ મંદિર જેવો નથી. એને પરંપરાગત મંદિર જેવું શિખર પણ નથી. એના મુખ્ય પ્રવેશખંડ કે હોલમાં જ મંદિર છે. ત્યાં રાધાકૃષ્ણની પ્રમાણમાં નાની છતાં નયનાભિરામ પ્રતિમાઓ છે.

નીચેના ભાગમાં એક બાજુ શ્રી અરવિંદ ને બીજી બાજુ મીરાંની છબીઓ છે. દીવાલો પર કાર્ટસ્ટ અને ચૈતન્ય મહાપ્રભુ જેવા સંતોનાં ચિત્રો છે. સામે રાધાકૃષ્ણ પાસે દેવીની પ્રતિમા પણ મૂકેલી છે. આખું ય સ્થાન સુંદર, શાંત, પ્રેરણાત્મક અને આહ્લાદક છે.

અમે હોલમાં પ્રવેશ્યાં એ જ વખતે એક બેને મંદિરની પ્રતિમાઓનું આવરણ દૂર કર્યું.

થોડાક વખત લગી અમે એ વાતાવરણનો લાભ લેતાં ઊભાં રહ્યાં પછી ઈંદિરાદેવીને અનુકૂળતા હોય તો મળવા માટે સૂચના મોકલાવી.

ચાર-પાંચ મિનિટમાં તો ઈંદિરાદેવી આવી પહોંચ્યાં.

એમણે સૌથી પહેલાં રાધાકૃષ્ણને પ્રણામ કર્યાં ને પછી અમને....

મેં પણ એમને પ્રેમથી પ્રણામ કર્યાં અને એમને એમની માતાનો સંદેશ તથા મારો-ય પરિચય આપ્યો.

એ સાંભળી એ અત્યંત પ્રસન્ન થઈને બોલ્યાં :

‘અહીં પણ થોડોક લાભ આપો, અમારા કૃષ્ણને પણ જ્ઞાનની જરૂર છે...’

‘એ તો પરમ જ્ઞાની છે. એમનું જ્ઞાન કદીયે નથી ખૂંટતું અને હું લાભ આપવા માટે નથી આવ્યો, લેવા માટે આવ્યો છું...’

‘તો પણ તમારે લાભ તો આપવો જોઈએ. થોડી વાર વધારે રોકાઈ જાવ, હમણાં સાડાસાતથી સાડાઆઠ સુધી કીર્તન થશે. કીર્તન પહેલાં તો રોજ થતું-પરંતુ હવે એકાંતરે ને રવિવારે સવારે સાડાનવ વાગે થાય છે.’

‘પરંતુ આજે મારાથી એનો લાભ નહીં લઈ શકાય. આજે રાતે મારું પ્રવચન છે એટલે ફરી કોઈ વાર.’

‘ફરી ક્યારે આવશો?’

‘કાલે તો મુંબઈ જઈ રહ્યો છું. વરસમાં એક વાર આ બાજુ આવવાનું બની શકે છે એટલે હવે તો બીજે વરસે ઈશ્વરેચ્છા હોય તો બને.’

આ સાંભળી ઈંદિરાદેવીનાં મુખ પર થોડીક ગમગીની ફરી વળી.

એમનામાં જે નમ્રતા, મધુરતા તથા પ્રેમભાવ ટપકતો'તો તે એમના અસાધારણ અંતરની પ્રતીતિરૂપ હતો.

એમને ભક્તિનો ભાર નહોતો લાગ્યો, ભક્તિ એમની અંદર ઊતરીને પચી ગઈ હતી. એમને જોતાં અને એમની સાથે વાતચીત કરતા એ સ્પષ્ટ જણાઈ આવ્યું.

ઈંદિરાદેવી ખરેખર દેવી હતાં. પ્રેમ અને ભક્તિથી ભરપૂર દેવી, સંસારના વિશાળ સરોવરમાં ખીલેલી કોઈક અલિપ્ત ઈંદિરા યા કમલિની.

ભગવાન શ્રીકૃષ્ણની કૃપાની વાત નીકળી ત્યારે મને એક ઘટનાનું સ્મરણ થયું. મેં કહ્યું.

‘ભક્તના જીવનમાં બધું એની ઈચ્છાનુસાર, એની પરમ અથવા અસીમ કૃપાના પરિણામે થતું હોય છે એ સાચું છે.’

હું એવો કોઈ મોટો ભક્ત નથી, છતાં એના અનુગ્રહા એવા અનુભવો અવાનવાર થયા કરે છે. સાચું કહું તો આખું જીવન અને એમાં જે કાંઈ તે બધું જ એના અનુગ્રહરૂપ જ છે.

એ બાબત એક ઘટના કહું, મસૂરીમાં મારાં નિત્ય પ્રવચનોનો પ્રારંભ નહોતો થયો ત્યારે મારું એક જાહેર પ્રવચન ચિત્રાશાળામાં રાખવામાં આવેલું. તે દિવસે જન્માષ્ટમી હતો. ચિત્રાશાળાના ગુરુજીએ મસૂરીના મોટા મોટા પ્રતિષ્ઠિત સ્ત્રી-પુરુષોને આમંત્રેલા, માણસો સારી સંખ્યામાં એકઠાં થયેલાં.

ગુરુજીએ સ્ટેજ પાછળ દીવાલ પર એમના જ હાથથી દોરેલું ભગવાન કૃષ્ણનું સરસ ચિત્ર રાખેલું અને તાજાં ગુલાબની માળા પહેરાવેલી.

પ્રવચન પૂરું થયું ને કૃષ્ણ ભગવાનની ધૂન પણ પૂરી થઈ એટલે એક અદ્ભુત ઘટના બની. ગુલાબની માળામાંથી એક ગુલાબનું ફૂલ મારા માથા પર પડીને સ્ટેજ પર સૌના દેખતા અટકી પડ્યું. એ જોઈ બધાંને નવાઈ લાગી. મને થયું કે ભગવાને મને આશીર્વાદ આપ્યા.

એ પછી બીજે વરસે મસૂરીમાં ગાંધી નિવાસ સોસાયટીમાં મારાં નિત્યપ્રવચનોની પૂર્ણાહૂતિ થઈ ત્યારે ગુરુજીએ એવી જ રીતે ભગવાન કૃષ્ણનો એ જ ફોટો મારી પાછળની દીવાલ પર ટીંગાડેલો, તેની તાજી માળામાંથી એવી જ રીતે પાછું એક ફૂલ મારા માથા પર પડ્યું. ભગવાન કૃષ્ણે એ રીતે કહી બતાવ્યું, ‘હું તમારા આ સેવાકાર્યથી સંતુષ્ટ છું.’

‘એ પ્રસંગ મને હંમેશાં યાદ આવે છે અને થાય છે કે એની કૃપા વિના કાંઈ જ નથી થઈ શકતું.’

એટલામાં તો બહાર ફરવા નીકળેલા દાદાજી દિલીપકુમાર રોય આવી ગયા.

ઈંદિરાદેવીએ એમને મારો પરિચય કરાવ્યો ત્યારે પીળાં વસ્ત્રોમાં સજ્જ કોઈ તપસ્વી જેવા દેખાતા દાદાજી આનંદ પામ્યા ને બોલ્યા.....

‘આપણે મસૂરીમાં ગયેલાં ત્યારે તે મળેલા?’

‘ના. મા મને છેલ્લાં ચાર વરસથી જ જાણે છે ને હમણાં હમણાં આપણે મસૂરી ગયાં નથી.’

એ બંને બંગાળીમાં બોલતાં હતાં.

દિલીપકુમારે પૂછ્યું :

‘આજે આપણે ત્યાં કાંઈ સંભળાવશે ખરા?’

ઈંદિરાદેવીએ ના કહીને કારણ કહી બતાવ્યું.

‘તો પાછા ક્યારે આવશો?’

‘પાછા આવવાનું તો હવે ઈશ્વરેચ્છા હોય તો બીજે વરસે જ બને.’

દિલીપકુમારને જાણે એ જરા પણ ન ગમ્યું. એમણે ને ઈંદિરાબહેને કહ્યું, કે પ્રવચનમાં મોડા જજો પરંતુ એવું કરવું શક્ય ન હતું.

મારા પર એ બહેનનો પ્રેમ, સદ્ભાવ, વિવેક અને એમની નમ્રતાની છાપ ભારે પડી.

આ દૈવી આત્માઓને જોઈ મને ઘણો જ આનંદ થયો.

પછી તો ઈંદિરાદેવીએ અમારી સાથે ફરી અમને મકાનની ચારે તરફની સુંદર જગ્યા બતાવી.

ત્યાં ઠેકઠેકાણે હનુમાનજી, સાંઈબાબા, તથા દેવીની મનહર મૂર્તિઓ હતી. એને લીધે સ્થાન આકર્ષક લાગતું.

ઈંદિરાદેવી બહાર વિદાય આપવા આવ્યાં ત્યારે માતાજીની ઓળખાણ આપતાં મેં જણાવ્યું :

‘આ મારાં માતાજી છે ને મારી સાથે જ રહે છે.’

એ માતાજી પાસે આવીને ભાવમય બનીને બોલી ઊઠ્યાં :

‘હું પણ તમારી છોકરી છું.’

ઈંદિરાદેવી ને દિલીપકુમાર રોયનો એ ટૂંકો મેળાપ ખરેખર ચિરસ્મરણીય બની ગયો.

એમના સુખદ સહવાસમાં વધારે વખત રહેવાનું સૌભાગ્ય સાંપડ્યું હોત તો સારું થાત; એવો યોગ આવકારદાયક અને આનંદદાયક થઈ પડત. સત્પુરુષોનો સમાગમ ઈશ્વરની કૃપા વિના નથી થઈ શકતો, ને થાય છે ત્યારે આનંદ આપનાર થાય છે.

ઈંદિરાદેવીએ અરવિંદ આશ્રમમાં દિલીપકુમાર રોયને પોતાના ગુરુ તરીકે સ્વીકાર્યા ત્યારે એ હકીકત આશ્રમ માટે નવી થઈ પડી. એ વાત શ્રી અરવિંદ પાસે પહોંચી ત્યારે એમણે કહ્યું : ‘ગુરુનો સંબંધ પોતાના હૃદયની ભાવાનુસાર ગમે તેની સાથે સ્થાપી શકાય છે. અહીં રહેનારે મને જ ગુરુ કરવો જોઈએ એવું નથી.’ એ ઉદ્ગારોમાં શ્રી અરવિંદના હૃદયની વિશાળતાનું દર્શન થાય છે.

‘ઈંદિરાદેવીના અંતરાત્માએ અનુભવેલો એ ગુરુભાવ પાછળનાં વરસોમાં કાયમ રહ્યો અને આજે પણ એવો જ અડગ-અક્ષય છે.’

ધન્ય એ ગુરુ ને ધન્ય એ શિષ્યા! આત્મિક માર્ગમાં રસ લેનારે એમનું દર્શન કરવું બહુ પ્રેરક થઈ પડશે.

નવા વર્ષની શુભ કામનાઓ

—તંત્રી

અધ્યાત્મ પરિવારના સભ્યો તેમજ વાંચકોને—સંવત ૨૦૬૯ના નવા વર્ષની શુભેચ્છાઓ—શુભકામનાઓ.

નવું વર્ષ સૌના જીવનમાં સુખ શાંતિ, આનંદ ને આબાદી સાથે આધ્યાત્મિક ઉન્નતિ લાવનારું નીવડો એજ પૂ.મા—પ્રભુને પ્રાર્થના.

અનેરી ઉત્કર્ષ યાત્રા(૨)

(સપ્ટેમ્બરના અંકથી આગળ)

—૨૧જીવ જાની

કરનાળીથી નીકળી, અમે હાપેશ્વર જઈ, એક સત્સંગીભાઈના પરિચય દ્વારા, ત્યાંના પ્રસિદ્ધ મંદિરમાં ભોજન લેવાનું વિચાર્યું હતું. પરંતુ અમારી યાત્રા આગળ વધે તે પહેલાં પૂ.માનો ફરીવાર ફોન આવ્યો ને અમારા ઉપરોક્ત વિચારને અનુલક્ષીને જણાવ્યું. “યાત્રામાં બને ત્યાં સુધી કોઈ જાણીતા કે પરિચિત વ્યક્તિની સેવા ના લેવી. પ્રભુ જ્યાં અને જેવી સગવડ ને વ્યવસ્થા કરે તેમાં જ આનંદ માનવો.” બીજીવાર ફોન કરી, પૂ.મા સર્વ કાંઈ જાણે છે એ વાતની ફરી એકવાર પ્રતીતિ કરાવી. આમ તો ગુજરાત છોડ્યા પછી કોઈ પરિચિત વ્યક્તિની સેવા લેવાનો વારો ભાગ્યે જ આવત. પરંતુ પૂ.માની આ વાત જીવનનાં દરેક ક્ષેત્રમાં ગાંઠે બાંધવા જેવી છે. ને પ્રભુની વગ તો દુનિયાના દરેક ખૂણામાં ને ક્ષેત્રમાં ચાલે. ફક્ત આપણી શ્રદ્ધાની માત્રા પર એનો મુખ્ય આધાર રહેલો છે.

મૂળ વાત અગવડોની વચ્ચે પણ સગવડને શોધવા માટે મનને તૈયાર રાખવાનું.

કરના ફકીરી ફીર ક્યા દિલીગીરી!

કોઈ દિન ખાજા તો કોઈ દિન રોઝા.

શ્રી મીરાંબાઈનું આ પદ એ રીતે અનેકને માટે પ્રેરણાસ્પદ બની રહેશે. પૂ.મા પણ પરદેશથી પ્રથમવાર ભારત આવતાં બાળકોને એક વાત અચૂક કહે. ‘ચાલશે, ફાવશે ને ભાવશે.’ આ ગુરુમંત્રને યાદ રાખવો. આપણા જીવનમાં પણ એને વણી

લઈએ તો અસંતોષનો કોઈ પ્રશ્ન જ ના રહે. અગવડો કે પ્રતિકૂળ સંજોગોમાં મનને મનાવી લેવા માટેનું ઉત્તમ ઔષધ કહી શકાય.

હવે અમે હાપેશ્વરને બદલે સીધા ક્વાંટ, નસવાડી થઈને મધ્ય પ્રદેશમાં પ્રવેશ કર્યો. રસ્તામાં કેળાં અને સૂકા નાસ્તાથી કામ ચલાવી અમારી ક્ષુધાને શાંત કરી. પરંતુ હવે બપોરના ત્રણ થયા હતા, એટલે જમવા માટેના કોઈ સારા સ્થળની શોધમાં હતા. કુશી નામના નાનકડા ગામમાં પૂછપરછ કરતાં જણાયું કે સાત કી.મી. પછી સરદારપૂરમાં જમવા માટેની સારી હોટલ મળશે. આનંદની અભિવ્યક્તિ સાથે સૌ ૧૫ મિનિટ સુધી આગળ વધ્યા, પણ સરદારપૂર ના આવ્યું. ફરી પૂછ્યું તો જાણવા મળ્યું કે સરદારપૂર તો હજી ૫૦ કી.મી. દૂર છે. ત્યારે અમને બધાને સમજાયું કે ભાઈ, હેમલે સાંઠ(૬૦) ને બદલે સુરતીમાં સાત(૭) સમજેલા હાસ્યવિનોદ કરતાં કરતાં આગળ વધવા સિવાય અમારી પાસે કોઈ ઉપાય ન હતો. છેવટે સરદારપૂર આવી ગયું પરંતુ જમવા માટેનું કોઈ સ્થાન પસંદ ના પડ્યું. ભૂખ એની ચરમસીમાએ હતી. ત્યાં હેમલની નજર એક ધાબાના બોર્ડ પર પડી જેના પર ‘જૈન ભોજન’ લખ્યું હતું, એટલે ગાડી ત્યાં વાળી. જમવા માટેનું ઉત્તમ સ્થળ તો ના ગણાય પરંતુ સાંજના પાંચ થયા હતા. ને ઈન્દોર હજી ૧૨૦ કી.મી. દૂર હતું. એટલે સર્વાનુમતે ભોજનનો વિશ્રામ અનિવાર્ય બન્યો. મકાઈના રોટલા સરસ હતા પણ દાળ શાકમાં તેલ, મસાલાનું પ્રમાણ આગળ પડતું હતું. ભૂખની લાચારી સામે એની ગુણવત્તાનું પ્રમાણ ગૌણ હતું. જેને જે ભાવ્યું તે ગ્રહણ

કરી સૌએ પોતાની ક્ષુધાને તૃપ્ત કરી. જો કે હેમલ સુરતની પ્રખ્યાત પ્રણાલિ પ્રમાણે અવારનવાર રસોડાના દર્શન કરી આવતો હતો ને જરૂરી સૂચનો દ્વારા એને ઉત્તમ બનાવવાના પ્રયત્ન કરતો હતો. એકંદરે એના પ્રયત્નોને સફળ ગણી શકાય.

ભોજન બાદ ગાડીમાં બાવની ને સંધ્યા વંદનાની પ્રાર્થના કરી લીધી. લગભગ રાત્રિના ૮ વાગે અમે ઈન્દોરમાં પ્રવેશ કર્યો. ઈન્દોર મધ્ય પ્રદેશનું પ્રખ્યાત ને મોટું શહેર ગણાય. ઉતારાની સારી સગવડ માટે કઈ દિશા તરફ જવું એ મૂંઝવણ હતી. એક-બે જણને પૂછપરછ બાદ પ્રભુની ઈચ્છાને માન આપી, મુખ્ય બજાર તરફ આગળ વધ્યા ને પાંચ જ મિનિટમાં રસ્તાની સામેની બાજુ હોટલનું બોર્ડ જોયું. તપાસ કરતાં જણાયું હોટલ નવી જ હતી. નવું ફર્નિચર, વિશાળ ટેરિફ વધારે હશે પરંતુ Off Season ને કારણે ઘણું મોટું ડીસ્કાઉન્ટ ઓફર કર્યું. મારા મંતવ્ય પ્રમાણે આ કિંમતમાં આનાથી સારો ઉતારો મળવો મુશ્કેલ હતો. એટલે સૌએ મારી વાતને વધાવીને પહેલો ઉતારો હોટેલ તિરૂપતીમાં કર્યો. રૂમમાં આવી પહેલું કામ સૌ આગળની યાત્રા વિશે ચર્ચા વિચારણા કરવા લાગ્યા. એ ચર્ચા ધીરે ધીરે માનસિક સંઘર્ષમાં પરિણમતી ગઈ. સૌ પોતાની યોજના પ્રમાણે જ યાત્રા થાય એવો આગ્રહ રાખતા હતા. વિચારોની વિષમતા ને આંતરિક મતભેદોની રેખાએ અમારા આનંદ ઉલ્હાસને આંતરી દીધા. મનમાં કડવાશ ને કટુતાનો ભાવ ઉત્પન્ન થવા લાગ્યો. મનમાં ચાલી રહેલા વિચારોના યુદ્ધને કારણે અને વહેલા પ્રસ્થાનને લીધે સંપૂર્ણ નિદ્રાધીન અવસ્થાને માણવાથી સૌ વંચિત રહ્યા. વહેલા ઉઠી નિત્ય કર્મ ને પોતાના નિત્ય નિયમથી

પરવારી સૌએ પ્રસ્થાન માટે તૈયારી કરી લીધી. રાત્રિના સંઘર્ષની અસર હજી સૌના વર્તનમાં વર્તાતી હતી. છતાં ગાડીમાં સૌએ પ્રભાત વંદના રૂપે બાવની ને ત્રણ પ્રાર્થના કરી લીધી. થોડીવાર પછી સૌના અબોલા વચ્ચે આશિષે પોતાના IPODમાંથી પ્રભુનું ભક્તિયોગનું પહેલું પ્રવચન શરૂ કર્યું. મ્યુઝિક સિસ્ટમની સારી ગુણવત્તાને લીધે. પ્રભુની દિવ્ય ને સ્પષ્ટ વાણી જીવંત લાગતી હતી.

પ્રવચનમાં પ્રભુએ, ભક્તિ કેવી રીતે યોગ બની શકે, એ વિશે વિસ્તૃત જ્ઞાન પીરસ્યું છે. બાહ્ય પ્રવૃત્તિથી ભક્ત તરીકે ઓળખાતા હોવા છતાં ભક્તિના લક્ષથી કોસો દૂર હોય. કપાળે ચાંદલા, હાથમાં માળા ને રોજ મંદિરે જવું એ જ ભક્તનાં લક્ષણો નથી. ભક્તિનું મુખ્ય પરિબળ પરમાત્માના પ્રેમને પ્રગટાવી પ્રબળતા ધારણ કરવાની છે. પ્રિતમદાસના આ પદને પ્રભુએ સરસ રીતે સમજાવ્યું છે.

શું કર્યું ગીતા ગાઈને...

પોથી વાંચી પરમાર્થ ન કીધો.

ધીક પડી પંડિતાઈને...શું કર્યું ગીતા ગાઈને ચાર વેદોના નિષ્ણાત હોય, કંઠસ્થ વેદોમાં વાણીનો પ્રવાહ અસ્ખલિત રીતે ચાલે. પરંતુ પરમાત્માની પ્રાપ્તિ કે પ્રીતિના થઈ તો શું? જો પરમાત્માના પરમ ચરણારવિંદમાં અસાધારણ અનુરાગનો આવિર્ભાવ ન થાય, તો પછી શાસ્ત્રોના અધ્યયનથી શું વળે? કેવળ ચિંતન વાંચન, મનન ને શ્રવણ નહીં પરંતુ નિદિધ્યાસન જ મુખ્ય ને અમોઘ સાધન છે. શાસ્ત્રો ને ગ્રંથોના વાંચન દ્વારા અથવા કથા કે પ્રવચનના શ્રવણ દ્વારા જે જ્ઞાન પ્રાપ્ત થયું એ

નવેમ્બર : ૨૦૧૨

૩૧

જ્ઞાનને આચરણ દ્વારા જીવનમાં પ્રસ્થાપિત કરવાના પ્રયત્નો એટલે જ વિચાર અને વર્તનની એકવાક્યતા.

તો ભક્તિથી પરમાત્માનું મિલન શક્ય બને અથવા પરમાત્માને પ્રાપ્ત કરવાની લગન જાગે તો ભક્તિ સફળ ને સાર્થક ગણાય. ભક્તિ એ સરળ સાધન નથી. હા, એને સુલભ ગણી શકાય. સર્વ કોઈ એનો આધાર લઈ આગળ વધી શકે. સમર્પણભાવ એ ભક્તિનું હૃદય છે. આપણો સુક્ષ્મ અહંકાર જ સમર્પણભાવની વચ્ચે આવે છે.

‘પૂ.શ્રી’ના આવા સાર ગર્ભિત પ્રવચનને અંતે શાંતિપાઠ પહેલાં જે પ્રાર્થના કરાવે છે તે સાંભળી અમે સૌ આશ્ચર્યચકિત ને સ્તબ્ધ થઈ ગયા. તમને પણ એ જોઈને આશ્ચર્ય થાય તો નવાઈ નહીં. પૂ. ‘શ્રી’ના શબ્દોમાં જ આપણે તે જોઈએ.

“પરમ કૃપાળુ પરમાત્મા અમારી રક્ષા કરે. પુરુષાર્થ કરવાથી જે ધન, વિદ્યા, પદ, પ્રતિષ્ઠા મળે તેનો ઉપયોગ બીજાની સુખાકારી ને શાંતિ માટે કરીએ. અમારી શક્તિઓ જ્યારે અમે અંદર અંદર લડીએ ત્યારે અલગ થઈ જાય છે. અમારામાં કુસંપ પેદા થઈ જાય છે. એટલા માટે હે પરમ કૃપાળુ પરમાત્મા, અમે બધા અંગત મતભેદોને ગૌણ ગણીને સાથે મળીને પુરુષાર્થ કરીએ. અમારા વિચારો ને ભાવો નિર્માલ્ય બનવાને બદલે તેજસ્વી બને પરસ્પર દ્વેષ ના કરીએ, સંપીને કામ કરીએ એવા આશિષ ધરો જેથી સમાજ બેઠો થાય ને રાષ્ટ્ર આગળ વધે.”

પ્રભુની દિવ્ય વાણીનો પાવન સ્પર્શ સૌના મન અંતરને અંકૂત કરી ગયો. અમારી પરિસ્થિતને પારખી લઈને તો પ્રભુએ

૩૨

અધ્યાત્મ

આ પ્રાર્થના નહીં કરાવી હોય ને! સૌને પોતાની ભૂલ ને વિચારોની ત્રૂટિ સમજાઈ ગઈ. જાણે મનનો બધો ભાર ઉતારી હળવા ફૂલ જેવા બની ગયા. ફરી પાછા એકબીજા સાથે એવા હળીમળી ગયા કે જંગલની વચ્ચે ગરબાના તાલે સૌ ઝૂમ્યા. આંતરિક પ્રસન્નતાની અભિવ્યક્તિ નૃત્ય દ્વારા થવા માંડી.

પ્રાર્થનાનું બળ ને સમર્થનું સામર્થ્ય શું કરી શકે તે પ્રત્યક્ષ અનુભવ્યું. સામાન્ય લૌકિક ચમત્કારો દ્વારા બીજાને આકર્ષિત કરવાના પ્રયત્નો કરે તે તાંત્રિક કે જાદુગર જ્યારે ક્ષણવારમાં કોઈના મનને પરિવર્તિત કરી પ્રસન્નતાથી ભરી દે તે સમર્થ. તે સાચા સંત.

પ્રણામ.

(ક્રમશઃ)

ફોન : દુકાન : ૨૨૫૮૮૧૨ ઘર : ૨૬૬૪૦૭૮

મોબાઈલ : ૯૩૭૪૭૧૦૩૦૪

દીપક સી. મહેતા

❖ કૃષ્ણા ફિલ્મ્સ એન્ડ સ્ટુડિઓ ❖

૧, શ્યામ એપાર્ટમેન્ટ, કાકડીઆ કોમ્પ્લેક્ષ પાસે,

જ્ઞાન વિશે

—યોગેશ્વરજી

પ્રશ્ન : મને જ્ઞાન વિશે કાંઈક ઉપદેશ આપો.

ઉત્તર : જ્ઞાનના કયા સિદ્ધાંતનો ઉપદેશ જોઈએ છે તે તમારે જણાવવું જોઈએ. તે વિના એમને એમ કંઈ જ ઉપદેશ આપી શકાય નહીં. કેમ કે અમારો ધંધો ઉપદેશ આપવાનો નથી. જ્ઞાન તો અપાર છે. જ્ઞાનીઓએ તેને સાગરની ઉપમા આપી છે. જ્ઞાન કાંઈ તળાવ કે કૂવો નથી. તે તો અગાધ દરિયો છે. વળી તેના સિદ્ધાંતરૂપી તરંગો પણ એટલા જ અપરંપાર છે. એટલે તમારે શો ઉપદેશ જોઈએ છે તે ચોક્કસ પૂછવું જોઈએ.

વળી ઉપદેશ ગમે તે માણસ આપી શકે નહીં. જેનામાં શાસ્ત્રજ્ઞાન હોય અથવા જેણે વિચાર ને મન દ્વારા જ્ઞાનનો નિર્ણય કર્યો હોય, ને તે જ્ઞાનને જીવનમાં ઉતાર્યું હોય, તે જ પુરુષ જ્ઞાન આપી શકે ને યથાયોગ્ય આપી શકે. ગીતાએ આવા પુરુષને માટે તત્ત્વદર્શી શબ્દ મૂક્યો છે. તત્ત્વ એટલે આત્મા, પરમાત્મા, શરીરમાં રહેલું ચેતન. તેનું જેણે પોતાના શરીરમાં ને જડચેતનમાં બધે દર્શન કર્યું હોય તે તત્ત્વદર્શી. આવો પુરુષ જે ઉપદેશ આપે તે અનુભવનો જ હોય એટલે તે યથાર્થ હોય, પ્રેરક હોય, ને સીધો તેમજ સચોટ હોય.

પ્રશ્ન : તો પછી તમને ફાવે તે વાતનો ઉપદેશ આપો.

ઉત્તર : આ તો એવું થયું કે ડોક્ટરને ત્યાં જઈને કહીએ કે તમને ફાવે તે દવા આપો. એમ કાંઈ દવા મળે? દર્દ કહેવું પડે, પરીક્ષા કરાવવી પડે, પછીથી દવા મળી શકે. ગંગામાં પાણી હોય તેને લેવા હાથ લંબાવવો પડે કે પાત્ર ભરવું પડે, એમને

એમ ક્યાંથી કામ થાય?

જ્ઞાનપ્રાપ્તિને માટે ગીતા ત્રણ આવશ્યકતા ઉપર ભાર મૂકે છે. પ્રથમ તો જ્ઞાનીના ચરણોમાં પ્રણામ કરવા જોઈએ. એટલે એ દ્વારા જાહેર થાય છે કે જિજ્ઞાસુએ પોતાનો મદ, અહંકાર છોડી દીધો છે, ને પોતે નમ્ર થયો છે. આ પછી પ્રશ્ન કરવા પડે છે ને સાથેસાથે સેવા પણ કરવાની હોય છે. કેમકે સેવાથી જ જ્ઞાની પ્રસન્ન થાય છે. તે ગૂઢમાં ગૂઢ રહસ્ય પણ જિજ્ઞાસુ આગળ પ્રકટ કરી દે છે. વિના પૂછ્યે મેં તમને જ્ઞાનની આટલી વાત તો જણાવી દીધી. હવે કાંઈ વિશેષ પૂછવું હોય તો કહો.

પ્રશ્ન : અદ્વૈત જ્ઞાન કે જ્ઞાન વિશે વળી કાંઈક કહો. સાંભળવાનું ઘણું મન થાય છે.

ઉત્તર : હાલ તો ગમે તેવો માણસ બે—ચાર જ્ઞાનના ગ્રંથો વાંચીને અદ્વૈત જ્ઞાનની વાતો કરવા મંડી જાય છે. પંચદર્શી, પંચીકરણ, વિચારસાગર ને એવા વેદાંતના બે—ચાર ગ્રંથ વાંચ્યા એટલે બધા જ માનવા બેસે છે કે અમે જ્ઞાની થઈ ગયા, ને સીધા ‘અહં બ્રહ્માસ્મિ’ પદે પહોંચી ગયા! પરંતુ એ તો જ્ઞાનની ભ્રમણા માત્ર છે. જે જ્ઞાન જીવનમાં કામ લાગી શકે નહીં, જેનાથી જીવન શુદ્ધ, ઉજ્જવલ ને બલવાન બની શકે નહીં, જીવનમાં જે અનુભૂત બની શકે નહીં, ને જે જ્ઞાન જીવનમાં કર્મમાં મૂર્ત થાય નહીં, તે જ્ઞાનને છેવટનું જ્ઞાન કહી શકાય નહીં. આજે તો વેદાંતની વાતો કરનારા માણસોમાં કામ, ક્રોધ, પંડિતાઈનું અભિમાન ઘર ઘાલીને બેઠું હોય છે. વાતો થાય છે ‘અમારામાં ને બ્રહ્મમાં કાંઈ જ ભેદ નથી’ એવી, પરંતુ ગુણ સ્વભાવ બધું સાધારણ માણસના જેવું હોય છે. પછી તેમને કેવળ પોપટિયા વાણીને લીધે બ્રહ્મ કેવી રીત કહી શકાય? વેદાંત તો કહે છે કે

‘બ્રહ્મવિદ્ બ્રહ્મૈવ ભવતિ’ જે બ્રહ્મને જાણે છે તે બ્રહ્મ જ થઈ જાય છે. માણસ પામરતાથી ઉપર ઊઠી મહાન ને છેવટે વિરાટ બને છે ને બંધનમાંથી મુક્ત બની પરમશાંતિને પ્રાપ્ત કરી લે છે.

જ્ઞાન ને વિચાર કે જીવની વાસ્તવિકતા વચ્ચેનું અંતર શા માટે રહે છે તેનું કારણ છે. જ્ઞાનપ્રાપ્તિની જે ભૂમિકા આપણે ત્યાં નક્કી થઈ છે તેનું પાલન આપણામાં ભાગ્યે જ થાય છે. જ્ઞાન પ્રાપ્ત કરતાં પહેલાં માણસને બીજી કેટલીક તૈયારીઓ કરવી પડે છે. તે તૈયારી થયા પછી જ જ્ઞાનપ્રાપ્તિનો અધિકાર આવ્યો ગણાય. આ તૈયારી કેવી હોવી જોઈએ તે વિશે ટૂંકમાં વિચારીએ.

પહેલું પગથિયું વિચાર કે વિવેક છે. વિવેક એટલે સારું ને નરસું, સત્ય કે અસત્ય, વિનાશી અને અવિનાશીને પારખવાની શક્તિ.

બુદ્ધિમાન માણસો વિવેકી પુરુષને ઉપમા આપે છે. હંસ વિષે કહેવાય છે કે તેની આગળ દૂધ ને પાણી મૂકો તો દૂધને તે પાણીથી છૂટું કરી દે છે. આને નીરક્ષીર વિવેક પણ કહે છે. આ વિવેક સંસાર ને જીવનમાં હંમેશા જાગૃત રાખવાનો છે, સંસારમાં સાચું છે ને ખોટું શું છે, શું કરવું હિતાવહ ને શું કરવું નુકશાનકારક છે, આ બધું દશ્યજગત વિનાશી છે કે અવિનાશી, તેનો સ્વસ્થચિત્તે વિચાર કરવાનો છે. આવો વિચાર કરીને બેસી રહેવાથી કાંઈ વળતું નથી. વિચારો દ્વારા જેને સાચું માન્યું છે તેને જીવનમાં અપનાવવાનો ને અનુસરવાનો પ્રયાસ કરવો જોઈએ.

જ્યાં વિચાર દ્વારા નક્કી થયું કે જગતની બધી જ વસ્તુ વિનાશી છે, પરિવર્તનશીલ છે, કેવળ ચેતન સત્તા કે ઈશ્વર જ

સત્ય છે, એટલે માણસે ઈશ્વરમાં પ્રેમ વધારવાનો ને સંસારની વસ્તુઓમાંથી રાગને દૂર કરવાનો. આને વૈરાગ્ય કહે છે. વૈરાગ્ય એટલે વિરાગ. વિરાગના બે અર્થ છે. એક તો રાગનું વિગત થવું ને બીજું રાગનું વિશેષપણે હોવું. એટલે ઈશ્વરમાં રાગ વધે ને સંસારના ક્ષણભંગુર પદાર્થોમાં રાગ ને મમતા ઘટે તે વૈરાગ્ય. આ બીજું પગથિયું.

આ પછી આવે છે શમ ને દમ. શમ એટલે મનનો નિગ્રહ. મનની ચંચલતા દૂર થાય, કામ, અભિમાન, માન-અપમાન જેવાં દ્વંદ્વોની મન પર થતી અસર-તેનાથી મન પર થાય ત્યારે મનોનિગ્રહ સિદ્ધ થયો ગણાય. આમાં જપ, ઉપાસના, સત્સંગ ખૂબ મદદ કરે છે. આની સાથે સાથે દમનું મહત્ત્વ મનાયું છે. દમ એટલે ઈન્દ્રિયોનો નિગ્રહ. બ્રહ્મચર્યનું પાલન કરવું, આંખથી બધે પ્રભુનું રૂપ જોવા ટેવ પાડવી, કાનથી સત્સંગ-વાર્તા કે કથાશ્રવણ કરવું. વાણીથી સત્ય ને મધુર બોલવું, સ્વાદજ્ય કરવો એ બધાનો દમમાં સમાવેશ થાય છે.

આ પછી આવે છે ઉપરતિ. સંસારના પદાર્થોમાંથી મન ઉપરામ થઈ જાય, સંસારની ગડમથલમાંથી મન દૂર હટી જાય, તે ઉપરતિ છે, પછી તિતિક્ષા, સુખદુઃખ, ટાઢતાપ, માન-અપમાન, જે પરિસ્થિતિ મળે તેમાં સ્વસ્થચિત્તે રહેવું, તેનું નામ તિતિક્ષા. શાસ્ત્ર કે ગુરુના વચનમાં અથવા પોતાની શક્તિમાં કે ઈશ્વરમાં પૂર્ણ વિશ્વાસ, તે શ્રદ્ધા. પોતાના માર્ગ વિશે કોઈ શંકા ના હોવી જોઈએ તેનું નામ સમાધાન.

ને છેલ્લે આવે છે મુમુક્ષુત્વ એટલે મુક્તિ મેળવવાની, શાંતિ પ્રાપ્ત કરવાની તીવ્ર ઈચ્છા.

સાધકે આ બધાં અંગોને જીવનમાં ઊતારવા પડે છે. તે પછી

જ તે જ્ઞાનનો અધિકારી બની શકે છે. આવી પ્રાથમિક તૈયારી ના થાય ત્યાં લગી માણસે સંધ્યાપૂજા, ઉપાસના જેવા નિત્યકર્મ કરવાં જોઈએ. અથવા હૃદયશુદ્ધિ સાધી દૈવી સંપત્તિની પ્રાપ્તિ માટે પુરુષાર્થ કરવો જોઈએ. આવી તૈયારી કર્યા પછી મુક્તિની તીવ્ર ઈચ્છાવાળા, સ્વસ્થ ચિત્તના, વિકારવશ સાધકે જ્ઞાનોપદેશ લેવા સદ્ગુરુ પાસે જવું જોઈએ. આવો જ સાધક જ્ઞાનપ્રાપ્તિનો અધિકારી છે એમ ઉપનિષદાદિ શાસ્ત્રો ને જ્ઞાનના સૂર્ય જેવા શંકરાચાર્ય પણ કહે છે. આવા સાધકને ગુરુએ બ્રહ્મતત્ત્વનો ઉપદેશ આપવો એમ આપણે ત્યાં પ્રાચીન કાળથી સ્વીકારાયેલું છે. આ રીતે જ્ઞાન પ્રાપ્ત કરવાનો બે—ચાર વર્ષનો ભલે વિલંબ થાય, પણ પૂરી તૈયારી પછી જે જ્ઞાન મળશે તે અસરકારક બનશે, દિલના ઊંડાણમાં ઊતરી જશે, ને પરમશાંતિ આપશે. તેવા જ્ઞાનથી જીવનનો વ્યવહાર ને વિચારની વિસંવાદિત તદ્દન દૂર થઈ જશે, ને માણસ જે વિચારશે કે બોલે તે તેના કર્મોમાં, મૂર્તિમંત થયેલું જણાશે. આવું જ જ્ઞાન વાસ્તવિક અર્થમાં જ્ઞાન છે.

હવે તમે વિચાર કરો કે જ્ઞાનની મોટીમોટી વાતો કરનારા માણસોમાં આ પૂર્વભૂમિકા દેખાય છે? પછી જ્ઞાન જીવનમાં પચે ક્યાંથી? જ્ઞાન આપનારા ગુરુ પણ કેટલા છે? શ્રોત્રિય બ્રહ્મનિષ્ઠ એટલે ઈશ્વર દર્શન કરી ચૂકેલા પુરુષ જ ગુરુ થઈ શકે છે, ને ઉત્તમ માર્ગ બતાવી શકે છે. આ બે પરિપાટી—આ બંને પ્રકારની યોગ્યાતનો આપણે ત્યાં ભંગ થયેલો હોવાથી જ્ઞાન આપણે ત્યાં વધારે ભાગે ભારરૂપ રહ્યું છે ને માણસને બંધનમાંથી મુક્ત કરવાને બદલે તેને વધારે ને વધારે જકડતું જાય છે.

ભગવતપ્રાપ્તિના વિવિધ સરળ ઉપાયો

અનુ. : પ્રો. રક્ષાબેન દવે, મૂળ લેખક શ્રીરામસુખદાસજી
૧. ભગવતપ્રાપ્તિની સાચી લગની હોવી

(૧)

પરમાત્મતત્ત્વની પ્રાપ્તિ જેવું સુગમ અને જલદી સિદ્ધ થાય તેવું કાર્ય કોઈ જ નથી, ન હતું, નહીં હોય અને હોઈ શકે નહીં. પરિશ્રમ અને વિલંબ તો તે વસ્તુની પ્રાપ્તિમાં થાય છે, જે હોય નહીં, બલકે બનાવવી પડે. જે સ્વતઃ સ્વાભાવિક વિદ્યમાન છે, તેની પ્રાપ્તિમાં પરિશ્રમ અને વિલંબ કેવો? જેવી રીતે ગંગાજીને પૃથ્વી પર લાવવામાં બહુ તકલીફ પડી અને એમાં અનેક પેઢીઓ ખતમ થઈ ગઈ. પણ હવે ‘ગંગાજી છે’—એવું જાણવામાં શું બળ પડે છે? પરંતુ સ્વયંની ભૂખ, લગની ન હોય તો આ સુગમતા શા કામની? જો પોતાની લગન હોય તો સૌ મનુષ્યો સુગમતાપૂર્વક અને તત્કાળ જીવન્મુક્ત થઈ શકે છે.

(૨)

સંપૂર્ણ દેશ, કાળ, ક્રિયા, વસ્તુ, વ્યક્તિ, અવસ્થા, પરિસ્થિતિ, ઘટના વગેરેનો અભાવ થયા પછી પણ જે શેષ રહે છે તે પરમાત્મતત્ત્વ છે. એ તત્ત્વનો અભાવ કદી થયો નહીં, છે નહીં, થશે નહીં અને થઈ શકતો નથી. એ તત્ત્વમાં આપણી સ્થિતિ સ્વતઃ છે. એટલા માટે તે તત્ત્વ આપણાથી અલગ નથી અને આપણે એનાથી અલગ નથી. તે આપણાથી દૂર નથી અને આપણે તેનાથી દૂર નથી. તે આપણાથી રહિત નથી અને આપણે એનાથી રહિત નથી. તે આપણો ત્યાગ નથી કરી શકતું અને આપણે તેનો ત્યાગ નથી કરી શકતાં. તે જ તત્ત્વ સહુનો

પ્રકાશક, સહુનો આધાર, સહુનો આશ્રય, સહુનો રક્ષક, સહુનો ઉત્પાદક, સહુનો જ્ઞાતા, પ્રેમાસ્પદ, અંતરાત્મા, આત્મદેહ, વિશ્વાત્મા આદિ અનેક નામો વડે કહેવાય છે. તે નિત્યપ્રાપ્ત તત્ત્વનો અનુભવ કરવામાં કોઈ પણ મનુષ્ય અસમર્થ, પરાધીન, અનધિકારી નથી. તે તત્ત્વ કેવળ ઉત્કટ અભિલાષામાત્રથી પ્રાપ્ત થઈ જાય છે.

(૩)

પરમાત્માની પ્રાપ્તિનો ઉપાય છે—અંદરની મૂળભૂત લગની. જેમ તરસ લાગે તો જળ યાદ આવે છે, ભૂખ લાગે તો અન્ન યાદ આવે છે, તેમ ભગવાનની યાદ આવે. આપ કેવાય પાપી, દુરાચારી હો, એક ભગવાનની લગની લાગી જાય તો બધું ઠીક થઈ જશે. એક ભગવાન સિવાય કોઈ કામના ન હોય તો ભગવાન મળી જશે. કારણ કે મનુષ્ય શરીરનું પ્રયોજન જ ભગવાન પ્રાપ્ત કરવાનું છે. બધાં જ કામ કરતાં કરતાં પણ અંદર લગન ભગવાનની જ રહો.

हाथ काम मुख राम है, हिरदै साची प्रीत ।
दरिया गृहस्थी साध की, याही उत्तम रीत ॥

(૪)

અસત્ને ‘હું’ અને ‘મારું’ માની લીધું—મૂળમાં અહીંથી ભૂલ થઈ. આ મૂળ ભૂલ છે. આ ભૂલ મટાડીને પોતાના નિર્વિકાર સ્વરૂપમાં સ્થિત થઈ જાઓ. જ્યાં સુધી મૂળ ભૂલ ન મટે, ત્યાં સુધી ચેન ન પડવું જોઈએ. નાનું બાળક પ્રતિપળ પોતાની માતાના ખોળામાં રહેવા ઈચ્છે છે. ખોળાની નીચે ઊતરતાં જ તે રડવા લાગી જાય છે. આપ પણ પ્રતિસમય સત્ (ભગવાન)—ના ખોળામાં જ રહો. અસત્માં જતાં જ રડવા લાગો કે અરે! ક્યાં

આવી પડ્યા! અમે તો ખોળામાં જ રહીશું. આમ કરવાથી અસત્નો સંબંધ સહેલાઈથી છૂટી જશે.

(૫)

હું શરીરથી અલગ છું—એવો અનુભવ ન થાય તો પણ તેને પરાણે માની લો. જેવી રીતે માંદગીથી છૂટવા માટે આપ કડવીથી કડવી દવા, કરિયાતું વગેરનો કાઢો (ઉકાળો) પણ આંખો મીંચીને પી લો છો, એવી રીતે જ સ્વસ્થ થવા માટે આપ ‘હું શરીરથી અલગ છું’—એવું માની લો. પછી પણ અલગતાનો અનુભવ ન થાય તો વ્યાકુળ થઈ જાઓ કે અલગતાનો અનુભવ જલદી કેવી રીતે થાય! વ્યાકુળતા જોરદાર બનશે તો તરત અનુભવ થઈ જશે. પરંતુ ભોગોમાં રસ લેતાં રહેશો, સુખ લેતાં રહેશો તો ભલેને કેટલુંય વાંચો, પંડિત બની જાઓ, ચારે વેદ ભણી લો, પણ શરીરથી અલગતાનો અનુભવ કદી નહીં થાય.

(૭)

જો ઘરમાં કોઈ આદમી ભૂખ્યો હોય તો આપ એને દાળ, ભાત, હલવા, પૂરી વગેરે કંઈ પણ બનાવીને દઈ શકો છો, પણ ભૂખ નથી દઈ શકતાં. ભૂખ તો એની પોતાની જોઈએ. એવી રીતે ઉત્કટ અભિલાષા પોતાની જોઈએ. ઉત્કટ અભિલાષા થશે ત્યારે ભગવત્પ્રાપ્તિમાં વિલંબનું કારણ જ નથી. આપ દર્શન કરવા તૈયાર અને ભગવાન દર્શન દેવા તૈયાર, પછી વિલંબનું કારણ કયું છે?

(૮)

બિલકુલ શાસ્ત્રસંમત વાત છે કે ક્રિયાઓ દ્વારા ભગવાન પર કબજો નથી કરી શકતાં. કેટલીયે યોગ્યતા પ્રાપ્ત કરી લો, તેમની ઉપર અધિકાર નથી જમાવી શકતાં. કારણ કે એમની દ્વારા

અધિકાર તેની ઉપર થઈ શકે છે કે એમનાથી કમજોર હોય. સો રૂપિયા દ્વારા આપણે એ ચીજ પર કબજો કરી શકીએ છીએ કે જે સો રૂપિયથી ઓછી કિંમતની છે. કોઈ ચીજ સો રૂપિયાની છે તો આપણે પચીસ રૂપિયા દઈને તે ચીજ પર કબજો કરી શકીએ છીએ. એમ જ ભગવાનને કોઈ યોગ્યતાથી ખરીદીશું તો એ યોગ્યતાથી કમજોર એવા ભગવાન જ મળશે. તેથી તેઓ વિરક્ત છે, તેઓ ત્યાગી છે, તેઓ વિદ્વાન છે, તેઓ મોટા છે, તેમને ભગવાન મળશે, આપણને નહીં—એ ધારણા તદ્દન ખોટી છે. જો આપ ભગવાનને માટે વ્યાકુળ થઈ જાઓ, તેમના વિના રહી ન શકો, તો મોટા મોટા પંડિત અને મોટા મોટા વિરક્ત તો રોતા રહેશે. પહેલાં આપને ભગવાન મળશે! આપ ભગવાન વિના રહી નહીં શકો તો ભગવાન આપના વિના રહી નહીં શકે.

(૮)

એક વાત પર આપ વિશેષ ધ્યાન દો. આપણા અંતઃકરણની શુદ્ધિ થશે, ત્યારે તત્ત્વને જાણીશું—આ છે ભવિષ્યની આશા. તત્ત્વ ભૂત, ભવિષ્ય અને વર્તમાન—ત્રણેમાં છે અને ત્રણેથી પર છે. એવો કોઈ દેશ, કાળ, વસ્તુ, વ્યક્તિ, અવસ્થા, પરિસ્થિતિ વગેરે નથી, જેમાં તત્ત્વ ન હોય. તે તત્ત્વમાં દેશ, કાળ, વસ્તુ વગેરે કશું નથી. જ્યારે એવી વાત છે તો બતાવો કે કયા દેશ, કાલ, વસ્તુ, પરિસ્થિતિ વગેરેમાં આપણે તેને નહીં જાણી શકીએ અથવા પ્રાપ્ત નહીં કરી શકીએ? ન આપણામાં કરણ (મન, બુદ્ધિ, શરીર, ઈન્દ્રિયો વગેરે) છે, ન તેનામાં કરણ છે. પછી તેને જાણવામાં વિલંબ શો? કરણ દ્વારા તેને જાણવા ઈચ્છો તો કરણની શુદ્ધિ કરવી પડશે, અને કરણ દ્વારા તે તત્ત્વને જાણી શક્યું હોય એવું આજ સુધી કોઈ થયું નથી.

તત્ત્વને જાણવાની જે વેદાંતની પ્રક્રિયા છે, તેમાં પહેલાં વિવેક, વૈરાગ્ય, શમ વગેરે ષટ્સંપત્તિ અને મુમુક્ષા—એ સાધન—ચતુષ્ટય સિદ્ધ થાય છે. પછી શ્રવણ, મનન અને નિદિધ્યાસન—એ ત્રણ સાધન કરવાં પડે છે. એની પછી તત્ત્વપદાર્થનું સંશોધન થાય છે. તત્ત્વપદાર્થ—સંશોધન પછી સબીજ સમાધિ થાય છે. અહીં સુધી અંતઃકરણ (પ્રકૃતિ)નો સાથ છે. અંતઃકરણથી સર્વથા સંબંધ—વિચ્છેદ થવાથી નિર્બીજ સમાધિ થાય છે. જ્યારે નિર્બીજ સમાધિ થશે ત્યારે તત્ત્વ—સાક્ષાત્કાર થશે. આ પ્રક્રિયા અંતઃકરણ દ્વારા તત્ત્વ તરફ જવા માટે છે. પણ અમે કહીએ છીએ કે એટલું બધું કરવાની આવશ્યકતા નથી. તત્ત્વમાં હમણાં ને હમણાં જ સ્થિતિ થવી શક્ય છે! કેવળ તેને પ્રાપ્ત કરવાની ઈચ્છા, ઉત્કંઠામાં ઓછપ છે, એટલે વિલંબ થઈ રહ્યો છે. હું તત્ત્વપ્રાપ્તિમાં કોઈને અયોગ્ય નથી માનતો. કેવળ તેને પ્રાપ્ત કરવાની ઈચ્છામાં ઊણપ માનું છું. ઈચ્છામાં ઊણપ ન હોય તો તત્ત્વને જાણી લેશે—એ પાકી વાત છે.

તત્ત્વ તો સદા યથાવત્ છે. તેને તત્કાળ જાણી શકીએ છીએ. કેવળ ત્યાં દૃષ્ટિ નથી. તેને આવી રીતે સમજાવે—આપણે આંખથી બધા પદાર્થોને જોઈએ છીએ, પણ પદાર્થોનીય પહેલાં આપણને પ્રકાશ દેખાય છે. પહેલા નંબરમાં પ્રકાશ અને બીજા નંબરમાં બધા પદાર્થો દેખાય છે. કારણ કે પ્રકાશની અંતર્ગત જ બધું દેખાય છે, પણ લક્ષ્ય ન હોવાથી આપણી દૃષ્ટિ પહેલાં પ્રકાશ ઉપર નથી જતી.

જો જ્યોતિયોં કા જ્યોતિ હૈ, सबसे प्रथम जो भासता ।

अव्यय सनातन दिव्य दीपक, सर्व विश्व प्रकाशता ॥

તે તત્ત્વ સૌથી પ્રથમ દેખાય છે. તેની અંતર્ગત બધું છે. તે જ સર્વ કરણોને પ્રકાશિત કરે છે. તેના દ્વારા બધું જાણી શકાય છે.

માટે આપ સૌને નિવેદન છે કે આપ પોતાનામાં તત્ત્વ પ્રાપ્તિની અયોગ્યતા છે—એમ ન માનો. આપમાં એક જ કમી હું માનું છું, તે એ છે કે એ તત્ત્વ જાણવાની આપને ઉત્કટ અભિલાષા નથી.

(૧૦)

ભગવત્પ્રાપ્તિ બહુ સુગમ છે, બહુ સરળ છે. સંસારમાં એટલું સુગમ કામ કોઈ છે જ નહીં, હતું જ નહીં, હશે જ નહીં, હોઈ શકતું જ નથી. ભગવાને કૃપા કરીને પોતાની પ્રાપ્તિ માટે જ માનવશરીર દીધું છે, તેથી તેમની પ્રાપ્તિમાં સુગમતા નહીં હશે તો પછી સુગમતા શેમાં હશે? ભગવત્પ્રાપ્તિ સિવાય મનુષ્યને શું પ્રયોજન છે? દુઃખ ભોગવવું હોય તો નરકમાં જાઓ, સુખ ભોગવવું હોય તો સ્વર્ગમાં જાઓ અને બન્નેથી પર થઈને અસલી તત્ત્વને પ્રાપ્ત કરવું હોય તો મનુષ્ય—શરીરમાં આવો. એવી વિલક્ષણ સ્થિતિ મનુષ્યશરીરમાં જ શક્ય છે અને બહુ જલદી શક્ય છે. તેમાં આપે કેવળ એટલું જ કામ કરવાનું છે કે આપ એની ઉત્કટ અભિલાષા જાગ્રત કરો કે અમારે તો આને મેળવવું જ છે. એટલી જોરદાર અભિલાષા જાગો કે આપને ધન અને ભોગ પોતાની તરફ ખેંચી ન શકે. સુખ—સુવિધા, આદર—સન્માન—એ આપને ખેંચી ન શકે. જેવી રીતે બાળપણમાં રમકડાં બહુ ગમતાં હતાં. પી—પી સીટી વગાડવાનું બહુ ગમતું હતું, પણ હવે આપ એનાથી ઊંચાં ઊંઠ્યાં છો. હવે તે બધું ગમતું નથી. હવે માટીનો ઘોડો, સીટી વગેરે ગમે છે? શું હવે એવું મન થાય કે ચાલો, હાથમાં ઘૂઘરો લઈને વગાડીએ? જેવી રીતે એનાથી પર થઈ ગયાં, તેવી રીતે પદાર્થોથી, ભોગોથી, રૂપિયાઓથી, સુખથી, આરામથી, માનથી, મોટાઈથી, પ્રતિષ્ઠાથી, વાહ—વાહથી પર થઈ જાઓ તો તે તત્ત્વની પ્રાપ્તિ આપોઆપ થઈ જશે.

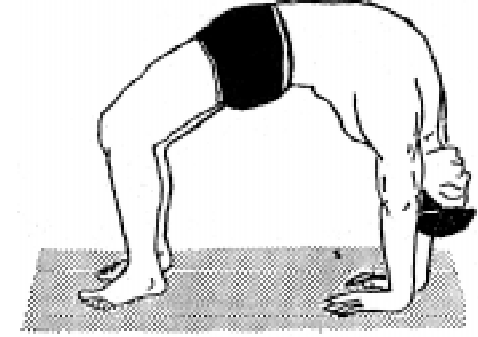

યોગાસનો (૩)

(ગતાંકથી ચાલુ)

—હરિદાસ મૂળજી નિર્મળ

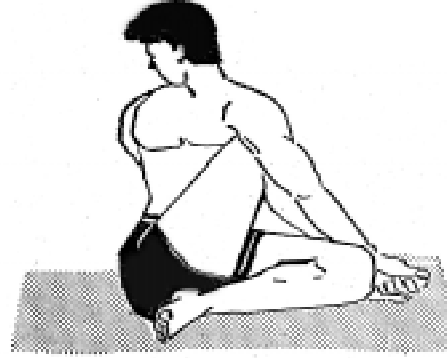
ચક્રાસન

આ આસન કરવા માટે ચતા સુઈ જવાનું. બન્ને પગ ઘૂંટણેથી વાળી સાથળ આગળ લાવવાના, પગનાં તળિયા જમીનને લાગેલાં રહે તેવી રીતે રાખવાના. બન્ને પગ વચ્ચેનું અંતર દોઢેક ફૂટનું રાખવાનું બન્ને હાથની હથેળી ખભા તરફ રાખવાની. હવે હાથને જોર કરી છાતીનો ભાગ ઉંચો કરો. પગ કુદરતી ઉંચા થઈ જશે. શ્વાસની ગતિ ધીમી રાખો.

ફાયદા : મસ્તક, પીઠ, પેટ, કમર, હાથ ઘૂંટણ વગેરે બધા અંગો મજબૂત થાય છે. સાંધાનો દુઃખાવો દૂર થાય છે. પાચનશક્તિ વધે છે પેટની ચરબી ઘટે છે. જીવનશક્તિ પ્રાપ્ત થાય છે. શરીરમાં ગજબની સ્ફૂર્તિ આવે છે. સ્વપ્નદોષની બીમારી દૂર થાય છે.

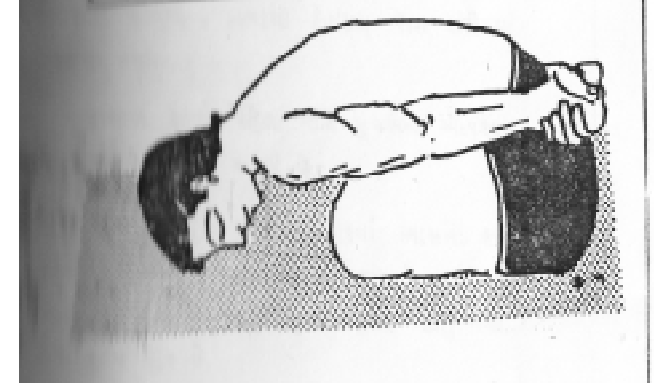
અર્ધમસ્ત્યેન્દ્રાસન

કરોડરજજુને આગળ પાછળ વાળાવાનાં આસનો આપણે જોયા. આ આસનથી કરોડરજજુ બાજુની બાજુ વળે છે. પ્રથમ પગ લાંબા કરીને જમણો પગ ઉંચો કરી ડાબા પગની ઘૂંટણ પાસે મુકો. ડાબા પગને ઘૂંટણેથી વાળી જમણા પગની સાથળ પાસે મૂકો. હવે ડાબો હાથ ઉંચો કરી ડાબા હાથની બગલ અને જમણા પગની ઘૂંટણ એક બીજાને મીલાવી ખભા તરફ વાળી જમણો હાથ પીઠ તરફ લઈ જઈ જમણી બાજુ શરીરને વાળો. છાતી બરાબર ટકાર રાખો. આવી રીતે બીજા પગે પ્રકેટીશ કરો.

ફાયદા: આ આસન નિયમિત કરવાથી મેડુલડ સ્વસ્થ રહે છે. કરોડરજજુનાં હાડકાં સાથે નીકળનાર નાડીઓને પુરતી કરસત મળે છે. બંધકોષ દૂર થાય છે. કમ્મર પીઠનાં દર્દો દૂર થાય છે. સાંધાના દર્દો મટી જાય છે.

યોગ મુદ્રાસન

પદ્મમાસનમાં બેસવાનું. બન્ને હાથ આગળ ટકાર રાખવાના. પછી ધીરે ધીરે હાથ ઉપર તરફ લઈ જવાના અને શ્વાસ લેવાનો—મસ્તક સુધી હાથ લઈ જવાના પછી હાથ અને મસ્તક બન્ને સાથે ધીરે ધીરે નીચે નમાવવાના. હાથ નીચે અડાડી, મસ્તકને પણ જમીન પર લગાવી ધીરે ધીરે શ્વાસ છોડો. પછી કુંભક કરો. શરૂઆતમાં થોડી સેકન્ડ આ પરિસ્થિતિમાં રહી ધીરે ધીરે સમય વધારો. પછી હાથ અને મસ્તક ઉપર તરફ લઈ શ્વાસ લેવાનો. હાથ નીચે લાવી શ્વાસ છોડવાનો. આ આસન હાથ પાછળ રાખીને પણ કરી શકાય. બદ્ધ પદ્મમાસનમાં પણ કરી શકાય.

ફાયદા : પેટનાં તમામ રોગો દૂર થાય છે. પેટની ચરબી ઘટે છે. હૃદય મજબુત બને છે. લોહીનો વિકાસ થાય છે. માનસિક શક્તિ વધે છે. જૂની કબજીયાત દૂર થાય છે.

યોગી બ્રહ્મની મુલાકાત(૭)

(ગતાંકથી ચાલુ) અનુ : યોગેશ્વરજી, પોલ બ્રાન્ટન હું મૂંગો બની ગયો. એ વક્તવ્યને હું હાસ્યાસ્પદ કેવી રીતે માની શકું? છતાં પણ એને સ્વીકારી પણ કેમ શકું? એ વક્તવ્ય આપણા મધ્યયુગના યુરોપિયન કીમિયાગરોનાં મિથ્યા સ્વપ્નોની સ્મૃતિ નથી કરાવતું? એ સ્વપ્નવાસીઓએ જીવનને અમર કરવાના કીમિયા શોધવાના પ્રયાસ કર્યા, છતાં વારાફરતી મૃત્યુના મહાશસ્ત્રના શિકાર બન્યા. પરંતુ બ્રહ્મનો પોતાનો દષ્ટિકોણ જો ચોખ્ખો હોય તો તે મને છેતરવાની કોશિશ શા માટે કરે? એમણે મારા સંસર્ગની ઈચ્છા નથી રાખી અને શિષ્યો બનાવવાનો પ્રયત્ન પણ એ નથી કરતા.

મારા મગજમાં એક વિચિત્ર ભયની ભાવના પેદા થઈ. જો તે પાગલ જ હશે તો? પરંતુ ના, બીજી વાતોમાં એ ખૂબ જ સમજદાર અને તર્કબદ્ધ લાગતા હતા. એ ભૂલ્યા છે એવું માનવું શું વધારે સારું નહીં થાય? પરંતુ એ નિર્ણય પર પહોંચવાનું પણ મને ઠીક ના લાગ્યું. મારી ગૂંચવણનો પાર ન રહ્યો.

‘મારા કહેવામાં તમને વિશ્વાસ નથી આવતો?’ એ ફરી

* પાછળથી એ હકીકતની તપાસ કરવાથી જણાયું કે એ બનાવ ઈ.સ. ૧૮૩૭માં લાહોરમાં બનેલો. યોગીને રાજા રણજિતસિંહ, સર ક્લોડ વાડે, ડોક્ટર હોનિગબર્જર અને બીજાની રૂબરૂમાં જમીનમાં દાટવામાં આવેલા. કોઈ પણ પ્રકારનું છળકપટ થતું અટકાવવા માટે એમની સમાધિ આગળ દિવસરાત શીખ સૈનિકોનો પહેરો હતો. ચાલીસ દિવસ પછી યોગીને જીવતા બહાર કાઢવામાં આવેલા. એની સંપૂર્ણ માહિતી કલકત્તામાં રખાયેલા દસ્તાવેજો પરથી મળી શકે છે.

બોલ્યા : ‘રણજિતસિંહ દ્વારા લાહોરના ભોંયરામાં દાટવામાં આવેલા પેલા ફકીરની વાત તમે નથી સાંભળી? * એ યોગીને અંગ્રેજ લશ્કરી અમલદારોની હાજરીમાં જમીનની અંદર રાખવામાં આવેલા અને છેલ્લા શીખ રાજા રણજિતસિંહે એ બધું નજરે જોયેલું. યોગીની એ જીવંત સમાધિ પર સૈનિકોએ છ અઠવાડિયાં સુધી પહેરો ભરેલો, પરંતુ યોગી એ સમાધિમાંથી જીવંત અને સ્વસ્થ દશામાં બહાર આવેલા. એ હકીકતની તપાસ કરજો, કારણ કે તમારી સરકારના દસ્તાવેજોમાં ક્યાંક એ બધું લખવામાં આવ્યું છે. એ યોગીને પોતાના પ્રાણ પર પૂરો કાબૂ હતો અને મૃત્યુના ભય વિના તેને ઈચ્છાનુસાર રોકી રાખવાની તેમની શક્તિ હતી. તે છતાં એ સંપૂર્ણ સિદ્ધ તો ન જ હતા, કારણ કે એમના પરિચયમાં આવેલા એક વૃદ્ધ પુરુષ દ્વારા જાણવા મળ્યું હતું કે એમનું ચારિત્ર્ય બહુ સારું નહોતું. એમનું નામ હરિદાસ હતું અને એ ઉત્તર ભારતમાં નિવાસ કરતા. એ મહાપુરુષ જો એવી હવા વગરની જગ્યામાં આટલા લાંબા વખત સુધી શ્વાસ લીધા વિના રહી શક્યા, તો પછી એકાંતવાસમાં અભ્યાસ કરનારા અને કેવળ સુવર્ણ મેળવવા માટે અદ્ભુત પ્રયોગો નહીં કરનારા સમર્થ યોગી પુરુષો કેટલું બધું વધારે કરી શકે?’

અમારી વાતચીતને અંતે ઊંડી શાંતિ ફેલાઈ રહી.

‘અમારી યોગવિદ્યાથી મેળવી શકાય એવી બીજી પણ કેટલીક આશ્ચર્યકારક સિદ્ધિઓ છે, પરંતુ આ અધોગતિના વખતમાં એમને મેળવવા માટેની મોટી કિંમત કોણ ચૂકવી શકે તેમ છે?’

તેઓ ફરી શાંત થયા.

‘રોજિંદા જીવનમાં અમારે એવી સિદ્ધિઓની પ્રાપ્તિ કરવા સિવાય બીજું ઘણું કરવાનું હોય છે.’ મારા વિચારોના બચાવનો પડઘો પાડતાં મેં કહેવાનું સાહસ કર્યું.

‘બરાબર છે.’ બ્રહ્મે મંજૂર રાખ્યું : ‘શરીરસંયમની આ સાધના બહુ જ ઓછા માણસો માટે છે. એટલા માટે તો એ વિદ્યાના આચાર્યોએ સૈકાઓથી અને એક ગુપ્ત રહસ્ય તરીકે સાચવી રાખી છે. શિષ્યોની શોધ એ ભાગ્યે જ કરતા હોય છે : શિષ્યોએ એમની શોધ કરવી પડે છે.’

★ ★ ★

અમે બીજી વાર મળ્યા ત્યારે બ્રહ્મે મારા મકાનની મુલાકાત લીધી. સાંજનો સમય હોવાથી અમે થોડીવાર પછી ભોજન કરવા ઊભા થયા. ભોજન તથા એ પછીની વિશ્રાંતિ પછી અમે ચાંદનીવાળી ઓસરીમાં ગયા. ત્યાં હું આરામખુરશી પર બેઠો અને યોગીએ જમીન પરની સાદડ પર બેસવાનું જ ઠીક ગણ્યું.

પૂનમના ચંદ્રના ઉજ્જવળ પ્રકાશનો આનંદ લેતા થોડાક સમય સુધી અમે શાંત રહ્યા.

અમારી છેલ્લી મુલાકાતની આશ્ચર્યકારક ઘટનાઓનું સ્મરણ હોવાથી, મૃત્યુની સામે સ્થિત કરનારા માનવોની ના માનવા જેવી વાત મેં નવેસરથી ઉપાડી.

‘કેમ નહીં?’ બ્રહ્મે પોતાનો પ્રિય સવાલ પૂછીને કહ્યું : ‘અમારા હઠયોગમાં સિદ્ધ થયેલા એક મહાપુરુષ દક્ષિણમાં નીલગિરિ ટેકરીઓમાં નિવાસ કરે છે. એમનો નિવાસ છોડીને

એ ક્યારેય બહાર નથી નીકળતા. ઉત્તરમાં હિમાલયની ગુફામાં ઘર કરીને એક બીજા યોગી પણ વાસ કરે છે. એ મહાપુરુષો જગતથી ઉદાસીનભાવે રહેતા હોવાથી, એમનું દર્શન તમને નહીં થઈ શકે. છતાં એમના અસ્તિત્વની વાતો પરથી અમને પરંપરાથી પ્રાપ્ત થતી આવી છે અને અમને કહેવામાં આવ્યું છે કે એમણે પોતાના જીવનને સૈકાઓ સુધી લંબાવ્યું છે.’

‘તમને શું આ બધું સાચું લાગે છે?’ મેં શંકાનો વિરોધી સૂર કાઢતા કહ્યું.

‘કોઈપણ પ્રકારની શંકા વગર. મારી આગળ પોતાના ગુરુનો દેખીતો દાખલો શું નથી પડ્યો?’

દિવસો સુધી મારા મનમાં રહેલો પ્રશ્ન હવે આગળ આવ્યો. અત્યાર સુધી એ પૂછતાં મને સંકોચ થતો, પરંતુ અમારી મિત્રતા હવે એટલી ઘનિષ્ઠ બની ગઈ હતી કે એ પ્રશ્ન પૂછવાની મેં હિંમત કરી. યોગી તરફ નિખાલસતાથી જોઈ મેં પ્રશ્ન કર્યો : ‘બ્રહ્મ! તમારા ગુરુ કોણ છે?’

એકાદ ક્ષણ નિરુત્તર રહીને એ મારી તરફ તાકી રહ્યા. એમણે મારી તરફ સંકોચ સાથે જોયા કર્યું.

પછી એમણે શાંત અને ગંભીર સ્વરમાં કહેવા માંડ્યું : ‘એમના દક્ષિણી શિષ્યો એમને ચેરુમ્બુ સ્વામી એટલે કે કીડી ગુરુને નામે ઓળખે છે.’

‘કેવું અજબ જેવું નામ!’ મેં એકાએક ઉદ્ગાર કાઢ્યો.

‘મારા ગુરુ ચોખાનો લોટ ભરેલી થેલી રાખે છે. એ લોટ એ જ્યાં હોય ત્યાં બધે જ કીડીઓને ખવડાવે છે. પરંતુ ઉત્તરમાં અને હિમાલયનાં ગામડાંમાં એ રહેતા હોય છે ત્યારે એ બીજે

નામે સંબોધાય છે.’

‘એ તમારા હઠયોગમાં પરિપૂર્ણતાએ પહોંચેલા છે?’

‘જરૂર.’

‘અને તમે સાથે જ માનો છો કે એમની ઉંમર....?’

‘મને ખાતરી છે કે એમની ઉંમર ચારસો વરસ ઉપરની છે.’
બ્રહ્મે શાંતિપૂર્વક વાક્ય પૂરું કર્યું.

ફરી પાછી શાંતિ પથરાઈ રહી.

મેં એમની તરફ મંત્રમુગ્ધ બનીને જોવા માંડ્યું.

‘મોંગલ સમ્રાટોના જમાનામાં જે થયું તેનું વર્ણન એમણે કેટલીય વાર કરી બતાવ્યું છે.’ યોગીએ આગળ ચલાવ્યું : ‘અને ઈસ્ટ ઈન્ડિયા કંપની સૌથી પહેલાં મદ્રાસ આવી તે દિવસોની વાતો પણ એમણે કહી બતાવી છે.’

પશ્ચિમના શંકાશીલ કાન આ નિવેદનનો સ્વીકાર નહીં જ કરી શકે.

‘પરંતુ ઈતિહાસનું પુસ્તક વાંચનાર કોઈ પણ બાળક એવી વાતો કરી શકે.’ મેં વળતા કહ્યું.

બ્રહ્મે માટી ટીકાની અવગણના કરીને કહેવા માંડ્યું : ‘મારા ગુરુને પાણીપતનું પહેલું યુદ્ધ બરાબર યાદ છે અને પ્લાસીની લડાઈના દિવસો પણ એ નથી ભૂલ્યા. મને એનું પણ સ્મરણ છે કે એમના ગુરુભાઈ બેશુદાનંદનો ઉલ્લેખ એક વાર એમણે માત્ર એંશી વરસના બાળક તરીકે કરેલો.’

એ અવનવી વાત કહેતી વખતે બ્રહ્મનો કાળો, પહોળા નાકવાળો ચહેરો એવો જ નિર્વિકાર રહ્યો. ચોખ્ખી ચાંદનીમાં એ

હું બરાબર જોઈ શક્યો. આધુનિક વિજ્ઞાને શીખવેલાં સંશોધનની નિયમચુસ્ત પદ્ધતિઓથી પોષાયેલું મારું મગજ આવાં વિધાનોની સ્વીકાર કેવી રીતે કરી શકે? બ્રહ્મ આખરે તો હિંદુ હોવાથી એ પ્રજાની લોકવાયકાઓને ગળી જવાની ખાસિયતથી પર ન જ હોઈ શકે. એમની સાથે વિવાદમાં ઊતરવું વ્યર્થ જ એમ સમજીને હું શાંત રહ્યો.

યોગીએ ચાલુ રાખ્યું : ‘ભારત તથા તિબેટની વચ્ચે આવેલા નેપાળના જૂના મહારાજના આધ્યાત્મિક સલાહકાર તરીકે મારા ગુરુએ અગિયારથી વધારે વરસ કામ કરેલું. હિમાલયના પર્વતીય પ્રદેશોમાં રહેતાં ગ્રામજનો એમને ઓળખે છે ને પ્રેમ કરે છે. એ એમની સાથે માયાળુતાથી પિતા જેવી રીતે પોતાનાં બાળકો સાથે કરે તેવી રીતે વાત કરે છે. ગ્રામજનોની એ મુલાકાત લે છે ત્યારે એમને એ બધા ઈશ્વરની પેઠે પૂજે છે. નાતજાતના નિયમોનો એ ખ્યાલ નથી કરતા તથા માંસમચ્છી પણ નથી ખાતા.’

‘એક માણસ માટે એટલું બધું જીવવાનું કેવી રીતે શક્ય હોઈ શકે?’ મારા વિચારોનો પડધો સહસા ફરી વાર પડવા માંડ્યો.

બ્રહ્મને મારી હાજરીનું ભાન ન હોય તેમ તેમણે જરાક છેટે જોવા માંડ્યું :

‘એ ત્રણ રીતે શક્ય છે. પહેલો રસ્તો તો શરીરસંયમ અથવા હઠયોગમાં કહેવામાં આવેલાં બધાં આસનો, બધા પ્રાણાયામોની બધી ગુપ્ત ક્રિયાઓનો અભ્યાસ કરવાનો છે. એ અભ્યાસ પૂર્ણતાની પ્રાપ્તિ સુધી અને પોતે જે શીખવે તેને શરીર

દ્વારા કરી બતાવે એવા અનુભવી ગુરુની પાસે રહીને કરવો જોઈએ. બીજો રસ્તો આ વિષયમાં રસ ન લેનારા સિદ્ધ જેમનું જ્ઞાન ધરાવે છે એવી કેટલીક વિરલ અલૌકિક ઔષધિઓનું નિયમિત રીતે સેવન કરવાનો છે. એ સિદ્ધ પુરુષો એ ઔષધિઓને ગુપ્ત રાખી મૂકે છે અથવા તો પ્રવાસ કરતી વખતે પોતાની કફનીઓમાં સાચવી રાખે છે. એવા સિદ્ધ પુરુષનું શરીર છૂટવાનો સમય આવે છે ત્યારે એ યોગ્ય શિષ્યને ચૂંટી કાઢે છે, એની આગળ બધાં રહસ્યો ખુલ્લાં કરે છે અને એને ઔષધિઓ અર્પણ કરે છે. બીજા કોઈને એ ઔષધિઓ આપવામાં આવતી નથી. ત્રીજો રસ્તો સમજાવવાનું કામ કઠિન છે.’ બ્રહ્મ વયમાં અટકી પડ્યા.

(ક્રમશઃ)

યાદ રાખો કે જૂઠ એ જૂઠ જ છે. આજે નહીં તો કાલે તેની પોલ અવશ્ય ખુલી જશે. જ્યારે અસત્યનો ભંડો ફૂટી જાય છે ત્યારે મનુષ્યની બધી પ્રતિષ્ઠા નાશ પામે છે.

જેમ આત્મા વગરનું શરીર મડદું છે તેમ શ્રદ્ધા વગરનું જીવન પ્રાણ વગરના શરીર જેવું છે.

તમારું સંતાન મનુષ્ય બનશે કે મનુષ્યની આકૃતિમાં પશુ બનશે તેનો આધાર તમારા પર રહેલો છે.

આજે શ્રમનો મહિમા જીવનમાંથી જ નહિ, સમાજમાંથી ગાયબ થઈ રહ્યો છે ત્યારે વિચારીએ...કે, થાક્યા વિનાના વિસામા અને પાક્યા વિનાના ફળમાં કદી મીઠાશ હોતી નથી.

Blessings in Pujya Ma's Presence

–Ameya Bhai

“Ajay and I are leaving for Maberly to help with the preparations. Pujya Ma is expected to arrive on the 25th of June.” Meeta didi gave me a pleasant surprise and my mind revisited the wonderful experience I had in Pujya Ma's presence last year. What a privilege it is for us to be able to be in Ma's presence. Through her example—of humility, devotion and through her heightened state of awareness she touches my soul. I feel inspired every time I get a chance to express my devotion to my Guru, in her presence. Needless to mention, I was looking forward to being in her presence again. With God's grace such an opportunity came soon, when I was allowed to come to Maberly to have Ma's darshan.

This years' experience with Pujya Ma was even more special because of the wonderful young devotees (mostly teens with some young adults) that were visiting from all over North America. I remember thinking how lucky these kids are that their Karma has drawn them to spend their holidays and vacations in Pujya Ma's presence. Upon seeing their cheerful faces and how they were enjoying themselves—I re-

remembered how Daya Ma and the other earlier disciples of my Guru—Parmahansa Yogananda were almost of the same age as these kids, when they came to Him. And in his fatherly love for them, he would take them outdoors to play, sometimes for picnics or on to beaches. What a training to learn to enjoy life in its true sense—by making it independent of the outward expressions of joy, success and other materialistic standards. Guruji once prayed to God “Divine Mother, teach me to live with delight. May I enjoy my earthly duties and the countless beauties of creation. Help me to train my senses to observe and appreciate Thy wondrous world of Nature. Let me savour with Thy zest all innocent pleasures.” And my eyes seemed to behold this very sight of enjoyment, wherein the innocent pleasures were enjoyed with the divine zest of much harmony, respect and—so much fun for the kids!

The kids performed a wonderful skit based on Prabhuji’s life, followed by a patriotic song and dance, as a token of their respect for Pujya Ma. I am sure that the devotion behind these efforts was well received by God, Pujya Ma and Prabhuji! I was asked to share stories on faith, devotion and righteousness from the life of Guruji and Daya Ma, and I enjoyed sharing many stories of Guruji and the times with him as reminisced by some of his direct disciples. It was a joy to see how interested the youth were in these stories and in the deep spiritual truths

taught by Guruji, through those stories. Pujya Ma asked if the kids enjoyed the stories and if they would like to have another such discussion (vartalap) where they can ask any questions that they might have about the spiritual life and their experiences in general. I was thus blessed with another opportunity the next day to be in Ma’s presence and the youth handed me a list of questions that they had come up with for our discussion. I was touched to see the depth of the questions posted by the seeming teens. I thought : these friends might be young in bodies; but there is no doubt that they are all very old souls! And if they put themselves sincerely to the guidance that they receive from Pujya Ma, there’s no doubt that each one of them will in their own right be a wonderful devotee of God I prayed to Guruji for guidance and various things that I had read/heard from his teachings started coming to mind. I bowed down before Prabhuji’s picture and asked Him to offer his guidance through what I was to say. It was a blessed evening and Ma’s presence made it ever so special.

Someone asked me how I was able to feel a connection, and have so much devotion towards Guruji and Daya Ma without even having met them, so I brought with me a DVD recording of Daya Ma’s talk at one of the recent SRF convocations. I thought it would be nice if I could share

this video with the youth so that they get a sense of who Daya Ma is and how after knowing her, its almost impossible to not want to draw closer to her. Later that night Pujya Ma asked to play the video, and out of her love and respect for Daya Ma, Pujya Ma joined us to watch the video herself. It was such a wonderful experience. Through her humility and joyous sense of humour, Daya Ma touched many hearts that night. A few kids came to me later and expressed how much they enjoyed seeing the video recording. Perhaps that helped them understand how easy it was for me to feel Daya Ma as my own! She has always had such a special place in my heart, through her example of love for God, service to others and above all her loyalty and steadfastness in following Guruji. She is the one who shows me what it means to be a perfect disciple. And the strongest desire in my heart has been to be more like her, to follow her example and love God more, ever more! Pujya Ma should contemplate upon and strive to put into practice all that she expressed to us through the video.

We all returned to our homes so content, still pondering on the immensity of the blessings that were poured unto us that night! I was to return to Toronto on Monday and my heart wanted to go visit Maberly again. Perhaps, there would be another chance to offer my respects to Pujya Ma? I thus stopped in Marberly on my way, and met

with Kshipra ben upon reaching and asked her if there would be a possibility of having Ma's darshan at all. Meanwhile, I was enjoying the natural beauty of the outdoors at 'Nandbhuvan'. Its hard for one to not appreciate all that Nandu Uncle has done in beautifying Ma's residence in Marberly. In every sense, it feels like a sacred ashram. I had been there last year and in just a few months I saw so many added amenities. It was humbling to see the devotion behind these outward acts! How lucky Nandu Uncle is to be able to be the channel through whose generosity and service, Pujya Ma can reach so many!

While the ladies were performing Garba outdoors, Kshipra ben caught me by joyous surprise when she told me that Ma has asked for me. This was my first experience of being in pujya Ma's presence by myself. As I sat down waiting for her to arrive in the room, I closed my eyes and prayed, to be able to in the fullest measure, grasp, that what was about to happen! The blessings of being in Pujya Ma's presence are multiplied several times, if we are more consciously aware and receptive of that sacred vibration. Shortly thereafter Pujya Ma arrived and blessed me and my efforts to want to live a life for God! In her motherly love, she asked if things were okay with my family and listening to Pujya Ma was such a treat! In her divine humility she asked if she could visit me in the ashrams in California after I join and I was thrilled with the

prospects of being able to see Pujya Ma while there. How could a child feel otherwise, thinking of a visitation from his mother! I was blessed with some delicious prasad—candies and Pujya Ma reminded me to continue to strive, to become sweetly divine (madhur) like Bhagawan Krishna, just as madhur as the candies! After saying a few more words of blessing, Pujya Ma inspired me and asked that I follow Daya Ma's example and live a long life just as her, to serve God and my Guru for as long as possible!

Before leaving, Pujya Ma asked me a question : "What is it that makes you like, being in Pujya Ma's presence?" and with that she gave me something so deep to ponder on, that to this day I find myself contemplating on it. Although hard to express in words, I found myself answering, "It is because Pujya Ma inspires deep in me, a more sincere desire for God! Through the divine in Her, she makes me feel that much closer to my own Guru—that much closer to Daya Ma! Its almost as if I am just as much in Their presence, in Their love!" This seemed to have touched Ma and she closed her eyes—going within. And upon opening them, she said..."And in Their love, may you find complete emancipation (Mukti) and complete oneness (Poornata) with the Divine Beloved!" I didn't have words to express that what I was feeling. The little devo-

tee in me wanted to capture that memory, as an event of momentous inspiration and I asked Kshipra ben if it would be possible to take a picture with Pujya Ma. I was floating in bliss and it was hard to keep it from showing even in the picture. What a wonderful way in which God blessed this little devotee of His. I thanked Kshipra ben for being such a sweet messenger of Ma, and for all that she does in serving Pujya Ma. And on this happy note, I left for Toronto, expressing much gratitude to God, to my Guruji, to Daya Ma and to Pujya Sarveshwari Ma!

The joy that I felt, the blessings that came unto me while in Pujya Ma's presence still remain etched in my consciousness and I feel one step closer to Guruji and to my beloved Daya Ma!

Thank you God! Thank you Pujya Ma!

I was made for Thee alone

I was made for Thee alone. I was made for dropping flowers of devotion gently at Thy feet on the altar of the morning. My hands were made to serve Thee willingly; to remain folded in adoration, waiting for Thy coming; and when Thou comest, to bathe Thy feet with my tears. My heart was made to respond to Thy call alone. My soul was made to be the channel through which, Thy love might flow uninterruptedly into all thirsty souls!

રસેશ્વરી

(ગતાંગથી ચાલુ)

—શ્રી યોગેશ્વરજી

રાધાનું સમસ્ત જીવન આમ તો કૃષ્ણમય જ બની ગયેલું : કૃષ્ણ વિના એને કશામાં રસ નહોતો રહ્યો : કશું પ્રિય, પ્રેમ કરવા યોગ્ય કે પ્રાપ્તવ્ય લાગતું, અને કશામાં એનું મન નહોતું ટકતું કે આનંદ માનતું : એના શ્વાસોશ્વાસની સાથે કૃષ્ણનું નામ વણાઈ ગયેલું કે જપાઈ રહેલું : એના અંતરમાં એકમાત્ર કૃષ્ણનું જ અક્ષય અવિચળ આસન થયેલું એની : અનુરાગમય આંખ આગળ એમની મંગલ મનહર મૂર્તિ રમ્યા કરતી, અને ચિત્તની વૃત્તિઓ નિરંતર સહજ સમાધિ સાધતાં એમના સુધામય સ્વરૂપનો સ્વાદ લેતી એમાં સ્થિર થતી : એ કૃષ્ણમય બની ગયેલી એમ કહીએ તો ચાલે : તોપણ એણે ઉદ્ધવના આગમન વિશે સાંભળ્યું ત્યારે એનું અંતર અવનવા ભાવને અનુભવા માંડ્યું.

એમાંયે વિશાખા સાથેની વાત પછી એ વધારે સંવેદનશીલ બની ગયું.

પૂર્વજીવનના પ્રેમયુક્ત પ્રસંગોની પરંપરા એના હૈયાને હલાવવા લાગી.

કૃષ્ણે એના જીવનમાં કેવું સનાતન સ્થાન જમાવ્યું છે અથવા કેવો અસાધારણ અધિકાર કર્યો છે એનો એને ખ્યાલ આવ્યો.

થોડા જ વખતમાં ઉદ્ધવનો મેળાપ થયો.

ઉદ્ધવ પોતે જ એને મળવા આવ્યો.

રાધાનું હૃદય ઉદ્ધવને નિહાળીને ઊછળવા અને અવનવીન ભાવનો અનુભવ કરવા લાગ્યું.

ઉદ્ધવ પણ આખરે કૃષ્ણનો પરમ મિત્ર—એના સ્નેહની સ્મૃતિમાં અભિવૃદ્ધિ કરનારો જ હતો ને?

એનો મેળાપ પણ ઓછો મંગલમય નહોતો જ.

બંને થોડાક સમય સુધી શાંત છતાં સંવેદનશીલ ચિત્તે ભાવવિભોર બનીને બેસી રહ્યાં.

સુપ્રિયા ત્યાં જ હતી. એણે પહેલ કરીને પૂછ્યું :

‘કૃષ્ણ કુશળ તો છે ને?’

‘કુશળ છે.’

‘એણે અમને ઘણા લાંબા વખતે યાદ કર્યા! ખાસ કરીને રાધાને. મથુરાની મોહનીમાં પડીને એ રાધાને ભૂલી ગયો કે શું?’

‘એ રાધાને ભૂલી ગયો હોય એવું લાગે છે ખરું? રાધાને પોતાને એ સંબંધી શું લાગે છે?’

રાધા બોલી :

‘હું પોતે સમજી શકી છું ત્યાં સુધી તો એ કોઈને ભૂલી શકે તેવો નથી. ખાસ કરીને પોતાને માટે અપાર પ્રેમ રાખનારને છતાં પણ કોઈ કારણે એ ભૂલી ગયો હોય તોપણ શું? હું એને નથી ભૂલી એટલું મારે માટે પૂરતું છે. એ મારા જીવનમાં જડાઈ ગયો છે, સમસ્ત વ્યક્તિત્વમાં વણાઈ ગયો છે, એટલે એને ભૂલવાનો કોઈ સવાલ જ નથી પેદા થતો. મારો એને માટેનો પ્રેમ તો એવો જ છે. એના મથુરાગમન પછી એ વધ્યો છે, ઘટ્યો નથી.’

સુપ્રિયાએ કહ્યું :

‘હું એ શુદ્ધતર સનાતન સ્નેહની સાક્ષી છું.’

‘એ જ વિધાન પ્રેમ તથા પવિત્રતાના પ્રતીક જેવા કૃષ્ણના

નવેમ્બર : ૨૦૧૨

૬૩

સંબંધમાં લાગુ પડે છે કે સાચું ઠરે છે.’ ઉદ્ભવે જણાવ્યું ; ‘એ પણ તમને નથી ભૂલ્યા. રાધાને નથી ભૂલી શક્યા. ભૂલવા માગતા પણ નથી વૃંદાવનને છોડ્યે આટલો બધો વખત થઈ ગયો તોપણ એમના મનમાં આ સુંદર ભૂમિની, નંદ તથા યશોદાની, કાલિંદીના કિનારાની, ગોપગોપીની અને રાધાની સ્મૃતિ કાયમ છે. એ સ્મૃતિ અને એની સાથે વણાયેલી સ્નેહવૃત્તિ વધતી જાય છે પણ ઘટતી નથી.’

‘તો પછી રાધાની સંભાળ લેવા કૃષ્ણ પોતે કેમ નથી આવ્યો? એને અહીં આવવામાં કોઈ મુશ્કેલી છે? મથુરા ને વૃંદાવન તો તો તદ્દન નજદીક છે!’

‘એ હમણાં ચિંતામાં છે.’

‘શેની ચિંતા?’ રાધાના હૃદયમાં જાણે કે શેરડો પડ્યો; ‘મારા કૃષ્ણને વળી શેની ચિંતા?’

‘અવન્તિકાથી વિદ્યાપ્રાપ્તિ કરીને ગુરુ સાંદીપનિને ત્યાંથી પાછા આવ્યા પછી એક નવી જ સમસ્યા ઊભી થઈ છે. એ સમસ્યા એ લોકહિતૈષી મહામાનવની વેદનામાં વધારો કરી રહી છે.’

‘ત્યારે પ્રારંભમાં તો તમે જણાવ્યું કે કૃષ્ણ કુશળ છે!’

‘એમાં મેં કશું ખોટું નથી કહ્યું. એ કુશળ તો છે જ કારણ કે એમની અંદર કૌશલ છે. પ્રતિકૂળ પરિસ્થિતિ અથવા વિરોધાત્માસી વાતાવરણ વચ્ચે પણ પોતાના મનને સ્થિર, મક્કમ, મજબૂત અને નિર્લેપ રાખવાની કળામાં કુશળ હોવાથી એ હંમેશા હસતા રહી શકે છે. દેશ કે કાળ એમની ઉપર પોતાનો વિપરીત પ્રભાવ નથી પાડી શકતાં. એ એમની જન્મજાત વિશેષતા છે. એ વિશેષતા મારા કરતાં તમે વધારે

૬૪

અધ્યાત્મ

સારી રીતે જાણો છો. છતાં પણ એમના સંજોગો એવા છે કે એમને મથુરામાં રોકાઈ રહેવું પડે.’

‘એટલે? એ સંજોગો કેવા છે?’

‘તમે બંને તે જાણીને ચિંતા તો નહીં કરો?’

‘ના. કૃષ્ણની લોકોત્તર શક્તિમાં સંપૂર્ણ વિશ્વાસ હોવાથી એની ચિંતા કરવાનું કોઈ કારણ નથી દેખાતું.’

ઉદ્ભવે શાંતિપૂર્વક કહેવા માંડ્યું :

‘કૃષ્ણે કંસનો નાશ કર્યા પછી એની અસ્તિ અને નાસ્તિ નામની બંને સ્ત્રીઓએ પોતાના પિતા જરાસંઘને ત્યાં રહેવાનું શરૂ કરેલું. એમની ઉશ્કેરણીથી ક્રોધે ભરાયેલા જરાસંઘે કૃષ્ણને સમસ્ત અનિષ્ટોનું મૂળ માનીને મથુરા પર આક્રમણ કરવાની ને કૃષ્ણને બીજા રાજપુરુષો સાથે કેદ કરવાની ગુપ્ત યોજના ઘડી છે એ યોજનાને અનુલક્ષીને એ આક્રમણની સંપૂર્ણ તૈયારી સાથે મગધથી નીકળી પડ્યો છે પણ ખરો. આવી પ્રતિકૂળ પરિસ્થિતિમાં મથુરામાં રહીને આક્રમણનો પ્રતિકાર કરવાની તૈયારી કરવાનું અત્યંત આવશ્યક લાગવાથી કૃષ્ણે પોતાના પ્રતિનિધિ તરીકે મને મોકલ્યો છે.’

સુપ્રિયા બોલી

‘એને માટે અમે કૃષ્ણનો તેમ જ તમારો આભાર માનીએ છીએ. પરંતુ પ્રતિનિધિ મુખ્ય પુરુષની બરાબરી કરી શકે? એનાથી પૂરોપૂરો હેતુ સિદ્ધ થઈ શકે?’

(ક્રમશઃ)

